

LEPRA

Kirsti Ellilä
LEPRA

*Arktinen
Banaani*

Alfred Kordelinin säätiö, Suomen kulttuurirahasto ja
Taiteen keskustoimikunta ovat tukeneet
tämän teoksen kirjoittamista.

Copyright © 2019 Kirsti Ellilä

Kansi Taivo Org, www.kupress.ee
Kannen kuva © Merydolla | Dreamstime.com

Taitto Kimmo Mustonen

Kustantaja:

*Arktinen
Banaani*

www.arktinenbanaani.fi

Painopaikka:

Status Print, Viro 2019

ISBN 978-952-270-421-4

Eri sukupuolta olevat potilaat saavat käydä toistensa luona ainoastaan johtajattaren erityisesti antamalla luvalla.

Leprasairaalan järjestyssääntö

Elewantin-kapi ja Spitali owat taudit samanlaisesta luonnosta; ryhtyvät niihin, jotka asuwat merenrannoilla ja eläwät enimmiten kaloista ja ruokottomuudesa.

K. Nordblad

Haluan kertoa teille salaisuuden.

Meidän on aloitettava illasta, jolloin sisar Matilda saapuu tapahtumapaikalle Oriveden Lepraan.

Elettiin tammikuuta kaksikymmentäluvun alkupuolella, edistysuskon ja huvittelun aikaa, kapinan kauheuksien unohtamisen aikaa. Ajan henki ei kuitenkaan ollut kaikille sama. Kun toiset huvittelivat kaupungissa, Matilda etsi tilaisuutta luopua itsestään, siitä vähästä mikä hänestä oli vielä jäljellä Dragsvikin vankileirin jälkeen. Hän oli nelissäkymmenissä ja tunsi itsensä vanhaksi. Nuoruudesta tuntui olevan iäisyys, mutta edessä olisi vielä vuosikymmenien työrupeama, mikäli hän jaksaisi pysyä uskollisena antamalleen lupaukselle. Siitä hän ei aina ollut aivan varma.

Syy Orivedelle saapumiseen oli sähkössä, jonka hänen sisarensa oli lähettänyt.

Olen tehnyt hirvittävän virheen. Älä kysele, vaan tule. Helmi.

Helmi oli kirjeissään valitellut viihtymättömyyttään ja sopimattomuuttaan sairaalan johtajaksi, mutta vasta sähköen

saapuessaan Matilda ymmärsi, että siskoparka oli tosissaan. Kysymys ei ollut tavanomaisista epäilyksistä ja väsymyksestä, jotka kuuluivat diakonissaelämään, vaan jostain pahemmasta.

Joten siinä hän nyt oli, pimeässä Oriveden talvi-illassa, Lepran lepattavien valojen värjyessä puiden lomasta epätoellisina ja epäilyttävinä kuin virvatulet.

– Nuo valot tuolla ovat Lepran. Minä en aja tämän pidemmälle, kuski selitti.

Samassa miekkonen oli jo siirtänyt matkatavarat reestä pientareelle.

Matilda tähyili pellon takana häämöttävää metsänrajaa, joka näytti siltä kuin olisi valtavalla siveltimeillä levitetty mustetta hangelle. Alapuoli oli suora pehmytrajainen viiva, mutta yläpuolelta muste sinertyi ja avaruuden siniset sävyt kuulsivat sen läpi. Hetken hän oli kuulevinaan tähtien vonkuvan kiristävissä pakkasessa, aivan kuin ne olisivat itkeneet tämän ihmisten maailman tähden.

– Jo on aikoihin eletty, kun aikuinen mies ei uskalla ajaa parantolan pihaan, Matilda tuhahti.

– Ei se ole minusta kiinni vaan hevosesta, mies puolustautui. – Elukkaparka pillastuu, jos joutuu vähänkään lähemmäksi.

Kuski maiskautti huuliaan ja reki ponnahti liikkeelle. Läiskäys ohjasten perillä lautasille ja hevonen ampaisi raviin, puuterilumi vain pöllysi kavioista. Nopeasti he katosivat näkyvistä ja kavioiden kopse lakkasi kuulumasta.

Matilda otti pakaasinsa, toiseen käteen kaksi, toiseen yhden. Neljännessä kassissa oli pitkä kantohihna, sen hän heitti olkapäälle. Hän oli pakannut mukaan vain välttämättömän, mutta silti kantamuksia oli aivan liikaa. Tiellä oli polviin asti tuiskulunta ja reservikomppanian rakennukset näyttivät olevan kovin kaukana.

Valoja kohti taapertaessaan hän pohdiskeli, että kantamuksia oli ihmisellä niin monenlaisia. Matkatavaroiden lisäksi sitä joutui kantamaan ruumiinsa, sielunsa ja henkensä. Kaikki muistonsa ja tulevaisuuden huolet. Usein tuntui, että sielu oli raskain taakka, se säilöi itseensä kaikki elämän kokemukset. Mutta niin oli hänelle aikojen alussa luvattu, että diakonissan ies olisi kevyt.

Hänen tuli hiki, kun hän rahjusti lumessa. Kesän 1918 tapahtumat palautuivat mieleen välähdyksinä. Aivan kuin salama olisi lyönyt kerran, toisen kerran, ja hän näki kasvoja, ilmeitä, aseita, piikkilankoja, pilaantuneita vesiä. Täitä kuhisevia pilkullisia ruumiita. Oli ollut kirvelevä pettymys, että lain ja oikeuden puolustajat olivat sortuneet sellaiseen laittomuuteen.

Muistot ympäröivät hänet kuin sumu. Semmoinen tämä maailma oli, hyvätkin ihmiset harhautuivat ja olivat sokeita, siihen oli sopeuduttava ja toivottava, että aika parantaisi vielä nekin sisäiset haavat, joita ei tahdottu puhdistaa ja hoitaa.

Hiljaisuus hänen ympärillään oli rikkumaton ja siinä oli myös kauneutta. Hänen kenkensä humpsahtelivat lumeen ja korot kapsuivat tavatessaan jäisen tienpohjan. Kaiken

kurjuuden keskellä kauneuskin oli totta eikä hän voinut epäillä sitä.

Talon ikkunoista väreilevä valo antoi hänelle voimaa. Hän kopisteli puiset portaat ylös, tömisti lumet jaloista ja työn-tyi kantamuksineen tyhjään ja hämärään eteiseen. Vaalea nainen tummanharmaassa leningissä tuli ottamaan hänet vastaan. Lyhyet hiukset kihartuivat otsalta ja latvoista pehmyiksi laineiksi.

– Tervetuloa! Kyllä teitä on odotettu, nainen sanoi ja kiiruhti auttamaan kantamusten kanssa. – Olen Siiri Salmi, sairaanhoitaja ja myös asuintoverinne, sillä majoitutte kanssani tähän samaan rakennukseen. Toivottavasti tämä järjestely sopii.

– Totta kai, mukava päästä viimein perille.

Matilda oli pettynyt, kun Helmiä ei näkynyt. Hän oli mielessään kuvitellut tilanteen toisenlaiseksi. Sähkeen saatuaan hän oli heti aloittanut hankkeet rientääkseen pelastamaan sisartaan, joten eikö tämän olisi pitänyt osoittaa kiitollisuutta? Edes pieni häivähdys jälleennäkemisen iloa olisi kuulunut asiaan. Hän nyppi helmoista lumipaakkuja kohmeisilla sormillaan.

– Antakaa kun minä.

Sairaanhoitajatar nappasi ovenpielestä harjan ja rivakoin ottein suki paakut pois, puristi lattialle pudonneet lumet palloksi jonka viskasi ulko-ovesta pihalle.

Matilda painoi tunnottomat sormensa hetkeksi pönttöuunin kuumaa kuorta vasten. Niitä alkoi heti pistellä.

– Näytän teille huoneenne, ja sen jälkeen tulkaa iltateelle. Teitä on todella hartaasti odotettu, sen voin sanoa, Siiri Salmi sanoi.

Hän tarttui napakasti matkatavaroihin ja lähti viemään niitä kamariin. Matilda keräsi loput kassit kainaloon ja meni hoitajattaren perässä.

– Tällainen tämä on. On tässä tilaa, kuten huomaatte, hoitajatar esitteli.

Lampun ympärille muodostui kellertävä värjyvä kehä, joka jätti seinänvieret pehmeään hämärään, mutta huone näytti siitä huolimatta hyvin avaralta. Se oli ylellinen verrattuna tiloihin, joissa Matilda oli viime vuosina majoittunut.

– Minä kyllä muistankin teidät diakonissalaitoksen ajoilta, Matilda sanoi.

– Niinkö?

– Valoisa olemuksenne jäi elävästi mieleen, kun vierailin sisarkodissa Tampereen kaupunkilähetyksen aikoihin. Olitte silloin oppilaana ja niin iloisesti palvelitte pesulassa.

– Minua moitittiin kevytmieliseksi, ja oikeassa he sitten olivatkin, sillä niinhän siinä kävi, että lopulta lähdin koko laitoksesta. Tässä on tila vaatteita ja muita tavaroitanne varten, Siiri Salmi naurahti, ja avasi kermanväriseksi maalatun suuren kaapin oven.

– Ette te haasteita pelkää, kun olette tällaiseen paikkaan päätyneet.

Matilda laski takin vuoteen päädylle ja katseli ympärilleen. Huoneen valoisa avaruus miellytti häntä. Lopulta

ihminen tarvitsee kuitenkin niin vähän. Vuode oli seinän vieressä, keskilattialla oli pöytä ja tuolit, kirjoituslipasto oli ikkunan edessä ja hyllyt sen vieressä. Isot ikkunat oli somistettu vaalein kevyin verhoihin. Ruhtinaalliset tilat hänelle, joka oli tottunut olemaan milloin missäkin nurkassa.

– Suoritin koulutukseni loppuun, mutta en lausunut diakonissan valaa. En ottanut sitä askelta, sillä minusta ei ole diakonissa-aatteen kantajaksi, mutta olen silti omistautunut työlleni, Siiri Salmi sanoi.

– Minä uskon sen. Voimmeko tehdä sinunkaupat, kun olemme sentään saman laitoksen kasvatteja, Matilda ehdotti hymyillen.

– Kyllä se minulle sopii.

Tämän jälkeen he seisoivat hetken hiljaa kuin antaen itselleen aikaa sopeutua tilanteeseen. Heistä tulisi työtovereita ja asuinkumppaneita. Tällaisessa paikassa se tarkoitti tiivistä yhteiselämää, he olisivat kuin saman perheen jäseniä.

– Minä jätän sinut nyt hetkeksi asettumaan, Siiri sanoi lopulta. – Kun saat tavarat purettua, tule Toimelaan, keittiö on siellä. Löydät sinne, kun vain seuraat polkua.

Siirin mentyä Matilda seisoi vielä hetken lampun luomassa valokehässä. Hän sulki silmät ja kuunteli. Kukaan ei huutanut pihalla, ei itkenyt seinän takana, ei jyskyttänyt lukittuja ovia. Sairaat olivat omissa rakennuksissaan, heidän tuskansa ei kantautunut tänne asti, mutta hän aisti sen siitä huolimatta.

Matilda nosteli vaatteensa Siirin osoittamille hyllyille. Yöpöydälle hän asetti virsikirjan. Hän istahti sängyn reunalle

ja laski käden virsikirjan päälle, tunnusteli sen kulunutta mustaa pahvikantta ja muisti yhtä aikaa kaikki ne elämänsä hetket, kun hän oli selannut sen sivuja. Kummallista miten sieltä oli aina löytynyt apu, ja nytkin hän tyyntyi ajattellessaan, että oli oikeastaan sama missä hän oli, siellä vai täällä, hänellä oli aina turva Jumalassa.

Heti kun hän hetkeksi sulki silmät, hän näki hiekkakentän, sen laidoilla laahustavat laihat ihmishahmot. Hän haistoi lian ja syöpäläiset, kuuli avunpyynnöt, kiroukset, valitukset. Juna oli kuljettanut hänen ruumiinsa Dragsvikin asemalta Orivedelle, mutta sielu taittoi matkaa hitaammin, se harhaili vielä vankileirin pölyävillä hiekkakentillä etsien ulospääsyä.

Hän säpsähti takaisin nykyhetkeen. Oli puhuttu teestä, toivottavasti ne hauduttivat sen täällä oikein.

Matilda lähti etsimään keittiörakennusta. Hän käveli narskuvassa lumessa halki kimmeltävän pimeään. Oli jokin sellainen polttava kipinöiden tuoksu ilmassa. Kuivat puut paloivat rakennusten tulipesissä ja syytivät piipusta ylös taivaalle sytykkeiden riekaleita savun ja tuhkan seassa.

Toimelassa oli hämärää, keittiön ovesta lankesi kellertävä valoisa kiila, jota kohti kelpasi suunnistaa. Vastaleivotun kakun tuoksu leijui vastaan. Matilda erotti kanelin ja neilikan ja hunajan. Vaikka hän oli totuttanut itsensä irti leivonnaisista, hän huomasi millainen lohdutus niiden tuoksuun ja makuun kätkeytyi. Ja siihen huumaukseen, joka syntyi, kun makuhermot aistivat sokerin ja voin, putipuhtaat valkeat silkkiset jauhot.

Raskas ovi narahti, kun hän astui sisälle lämpöä humisevaan keittiöön. Seinälle oli ripustettu valtaisia kuparipannuja, joiden loisto ällistytti hänet. Ne olivat kuin peili, joista saattoi katsella kaikkea mitä huoneessa tapahtui mutta hämyisässä ja vähän vinoutuneessa muodossa.

– Ne kiillotetaan kahdesti viikossa, keittäjätär Lahja sanoi huomatessaan hänen katseensa. Hänen äänessään oli ylpeyttä.

Liesi hehkui kuumana. Pöytä oli katettu kirjailulla valkealla liinalla. Kuviossa oli heinänkorsia, niittykukkia ja perhosia. Porsliinikupeissa oli sinisiä köynnöksiä ja lusikat olivat hohtavaksi kiillotettua hopeaa. Kakku odotti valmiiksi leikeltynä vadilla, viipaleet olivat tasakokoisia. Oli myös muutama voileipä lautasella.

– Eikö Helmi tule? Matilda kysyi.

Siiri ja Lahja vilkaisivat toisiaan.

– Helmi potee sitkeää influenssaa, hänen pitää levätä, Siiri selitti.

Matilda oli malttamaton, häntä vaivasi siskon sähke ja hän halusi saada siihen selvyuden.

– Käyn ensin tervehtimässä ja tulen vasta sitten teelle. Missä rakennuksessa hän asustaa?

– Ehkä on parasta antaa Helmin olla. Hänen tautinsa on vielä tarttuvassa vaiheessa, Siiri kuitenkin sanoi sellaiseen sävyyn, ettei Matilda tohtinut ryhtyä jankuttamaan. Hän oli sitä paitsi väsynyt.

Hän sai eteensä höyryävän teekupillisen, jonka tuoksu

vyörytti mieleen kaikenlaista rakasta ja iäksi kadotetuksi luultua. Hän tarttui kuppiin kaksin käsin ja joi ahnain kullauksin.

– Ottaa leipää myös, Lahja sanoi ja työnsi lautasta häntä kohti.

Makean limppuviipaleen päällä oli vahvaa, suolaista voita ja juustonsiivu. Matilda mietti pureksiessaan, että olisiko samalla tavalla ymmärtänyt arvostaa tällaista yksinkertaista nautintoa, jos ei olisi ollut Dragsvikin pilaantuneita ruokia, auringonpaisteessa kuohuvia sillitynnyreitä, kalliokalakeittoa, jota keittiöhenkilökunta ei halunnut valmistaa oikein, vaikka hän ja Kalle olivat vuoroin käyneet selittämässä, miten se pitäisi keittää. Jos huolellinen liottaminen laiminlyötiin, vankien heikentynyt elimistö ei kyennyt sulattamaan keittoa.

– Onko jotain mitä minun pitäisi tietää sairaalan asioista? Matilda kysyi. Hän oli elpynyt nautittuaan teetä.

Lahja nousi ylös, nappasi rievun ja alkoi pyyhkiä liettä puhtaaksi. Siiri tutki rohtuneita käsiään.

– Minua ei tarvitse säästää ikäviltä tosiasioilta, Matilda sanoi.

– Me olemme aivan ulkona kaikesta. Meille sisar Helmi kertoi vain, että Diakonissalaitokselta lähetetään uusi johtaja hänen tilalleen, Siiri sanoi.

– Uusi johtaja? Se on minulle täysin uusi asia, Matilda sanoi.

– Sisar Helmi varmaan itse kertoo sitten, miten hän on asiat suunnitellut, Siiri sanoi. – Sairaala on luovutettu

Diakonissalaitoksen hoitoon emmekä me Lahjan kanssa oikein voi tietää mitä siellä on päätetty, kun emme kerran kuulu sisarkuntaan.

Matilda arveli, ettei välttämättä Diakonissalaitoksellaan tiedetty mitä täällä tapahtui. Piti vain kärsivällisesti odottaa aamua ja uutta päivää. Hän torjui kakun ja kolmannen teekupillisen.

– Menen nyt levolle. Kiitos kaikesta ystävällisyydestänne.

Palatessaan kortteeriinsa Matilda pysähtyi hetkeksi katsomaan tähtitaivasta, ja kuten aina, sen harmonia lohdutti häntä. Avaruuden äärettömyydessä suuret taivaankappaleet liikkuvat omilla radoillaan, ja ihmiset sekä muut pienet maankappaleet täällä alhaalla liikkuvat omilla maisilla radoillaan, ja tämä kaikki jatkuisi niin kauan kuin maailman-kaikkeudessa vallitsisi se voima, josta kaikki elämä virtaa.

Hän meni iltatoimiinsa ja vähän myöhemmin, luettuana virsikirjasta tutun iltavirren, hän kirjoitti päiväkirjaansa:

Yötä ei pidä pelätä. Se on hiljaisuutta, lepoa ja uusien ajatusten viriämistä varten.

Hän pisti muistikirjan pöydälle virsikirjan päälle. Sen jälkeen hän oli valmis luopumaan tästä päivästä ja antamaan itsensä unten maailmalle.

Hän lepäsi vielä valveilla, kun Siiri hiipi sisään ja meni omalle puolelleen. Hetkeksi syttyi himmeä valo, kuului

kahinaa, kun tämä riisuutui, ja vuode narahti Siirin pujah-
taessa peiton alle.

– Hyvää yötä, Matilda sanoi.

– Hyvää yötä, kuului vastaus.

Näin siis alkoi sisar Matildan työkausi leprasairaalassa. Ja vaikka hän oli huolestunut Helmin terveydentilan vuoksi ja tietoinen tehtäviinsä liittyvien haasteiden suuruudesta, hän iloitsi rauhallisesta makuusopesta, puhtaista lakanoista ja lämpimästä peitosta, joka painavana suojasi häntä.

Ennen kuin potilaat heräsivät, hoitajat jo nousivat vuoteiltaan, peseytyivät ja nauttivat kuudelta nopeasti teen. He tiesivät odottaa uutta ihmistä, joka ottaisi hoitaakseen sairaalan johtamisen, koska nykyinen johtajatar sairasteli eikä selviytynyt tehtävistään, mutta he yllättyivät Matildan saapuessa tervehtimään niin varhain.

– Istukaa rauhassa, minä muutaman sanan tässä lausun yhteisen taipaleemme aluksi, Matilda sanoi, kun hoitajat hänet nähdessään nousivat kunnioittavasti seisomaan. Hän painoi lähimpänä olevan naisen lempeästi olkapäistä takaisin tuoliin, ja hymyili ystävällisesti. Muut seurasivat epäröiden esimerkkiä ja istuutuivat hekin alas.

– Kuten tiedätte, johtajatar on sairaana, ja olen tullut tänne hänen sijaisekseen. Minun puoleeni voitte siis kääntyä mikä tahansa ongelma eteen tuleekin. Toivon, että ymmärrätte tilanteen ja annatte sen häiritä itseänne mahdollisimman vähän. Meidän pitää ponnistella, jotta voimme luoda Leprasta todellisen kodin meille kaikille, niin potilaille kuin henkilökunnallekin, Matilda sanoi.

Hoitajat kuuntelivat välinpitämättöminä. Joku ryysti äänekäästi kuumaa juomaansa.

Matilda kääntyi johtavan valvojan puoleen. Neiti Kärkkäinen oli rintava ja tiukkauumainen, hänen pistävien silmiensä alla oli raskaat mustat pussit todistamassa ankarasta ja hellittämättömästä valvomisesta.

– Te varmaankin voitte esitellä minulle laitosta, koska si-sareni on estynyt, Matilda pyysi ystävällisesti.

Neiti Kärkkäinen säntäsi pystyyn ja ryhtyi pukemaan suo-
javaatteita ylleen.

– Juokaa toki teenne ensin rauhassa, Matilda esteli.

– Johan tässä istuskeltiin, neiti Kärkkäinen tokaisi.

Matildakin puki ylleen valkoisen suojatakin ja huppupää-
hineen, sitten he lähtivät katsastamaan potilastiloja.

– Kuten johtajatar huomaa, Leprasairaala sijaitsee yläväl-
lä ja terveellisellä havupuita kasvavalla hietaharjulla, neiti
Kärkkäinen esitelmöi, kun he talsivat lumista polkua kohti
sairaiden asuintiloja. Mutta oli vielä pimeää, joten Matilda
näki vain puiden varjoja ja niiden lomassa ikkunoista lois-
tavia valoja.

– Täällä on laajoja kenttiä, jotka ulottuvat metsäjärveen,
neiti Kärkkäinen jatkoi. – Meillä on myös paljon lehti-
puistoa. Puistossa on runsaasti sekä varjoisia että päiväisiä
kävelyteitä ja käytäviä. Sairaitten hoidossa keskitetäänkin
suuri paino säännölliseen hiljaiseen sairashuone-elämään.
Rakennuksillamme on nimet: Turvala, Lepola, Toimela,
Rauhala.

Neiti Kärkkäinen viittoili valojen suuntaan, joita pilkkotti siellä täällä. Pimeän keskellä välimatkat tuntuivat suuremmilta kuin olivatkaan.

– Ne ovat hyviä lämpöisiä nimiä, Matilda totesi.

Miesten karbolilta tuoksuvassa huoneessa oli päivä jo lähtenyt vauhtiin. Uuninluukut kolkkuivat, kun liikuntakykyiset potilaat raahustivat koreineen eestaas ja latoivat puita uuneihin. Matildan tutkiva katse kiersi huoneissa. Seinät ja katot olivat laudoitetut ja öljymaalatut, lattiat peitetty korkkimatoilla. Seinille oli ripustettu kuvia ja tauluja. Ruokahuoneen pöydät näyttivät jykeviltä, tuoleissa oli kolhuja ja ne kaipasivat maalia. Kaikki oli tavanomaista, hiukan kolhiintunutta, mutta siistiä ja puhdasta. Tupakkahuoneen lattiaa peitti läikikäs harmaa sinkkilevy.

– Huomaan, että potilaat nukkuvat rautasängyissä. Se on toki viisasta, syöpäläiset pysyvät paremmin kurissa, Matilda huomautti.

– Mutta arvatkaapa miten vuoteet maukuvat, kun potilaat unta odottaessaan kääntelevät ja vääntelevät. Sellais-tahan sattuu täällä usein, että uni ei tule, neiti Kärkkäinen huomautti. Koska Matilda oli maininnut sängyt, neiti Kärkkäinen halusi esitellä huoneiden varustuksen yksityiskoh-taisesti.

– Vuodevaatteina heillä on patja, päänalusta ja huopa-peitto ynnä tarpeelliset raidit ja päänalusen päällystä, kuten ehkä huomaatte. Muina huonekaluina ovat värnissatut pöydät, istuimet ja jakkarat, yöpöydät sekä kaapit sairasten

pikkutavaraa varten. Katsokaa, jokaisella on hylly tavaroita varten. Näin on sekä miesten että naisten puolella.

– Se on hyvä, Matilda totesi.

Neiti Kärkkänen johdatti Matildan miesten osaston keittiöön. Siellä oli tiskipöytä, hella ja vesihana seinässä.

– Laitoksen kaikki osastot on varustettu vesijohdolla johon vesi nostetaan kaivosta pumppulaitoksella suureen säiliöön talousrakennuksen ylisillä. Likavesien poistamista varten on täydellinen maanalainen viemäriverkko, joka kokoo likavedet yhteiseen puhdistuskaivoon ja sieltä johtoa pitkin pois. Kloseteissa on säännöllisesti tyhjennettävät tynnyrit. Potilaat itse tyhjentävät ne, neiti Kärkkäinen selitti.

– Onpa täällä kaikki uudenaikaisesti järjestetty, Matilda ihasteli.

Kaikki oli aivan yllästä verrattuna oloihin vankileirillä, vaikka sielläkin oli sairaala ja puhdistuslaitos saatu viimein jollain lailla toimimaan. Kuivuus ja vesipula olivat sitä ennen koetelleet sotavankilaa karmealla tavalla.

– Ulkokuoneina on sauna sekä sairaille että henkilökunnalle, pesuhuone, tallirakennus, sikolätti ynnä muita suojia ja vajoja. Hoitona täällä käytetäänkin jokaviikkoista vihtakylpyä löylysaunassa. Tämä ankara puhtaus hyvän ravitsevan ja vaihtelevan ruokajärjestyksen ohessa tekee hyvän vaikutuksen sairaisiin, joiden haavat tuntuvat tästä suotuisammasta elämänlaadusta paranevan umpeen ja särky ynnä raiste helpottavat. Tohtori osaa kertoa lääketieteellisistä hoidoista tarkemmin, mutta rohtoina käytetään ichthyolimarjoja,

collargoliruiskeita ja nastiniruiskeuksia. Suokaa anteeksi, että luennoin tällä tavalla. Toki tämän kaiken tiedätte itsekkin.

– On hyvä kuulla tämä kaikki teiltä, Matilda sanoi. – Lep-
ran hoito ei ole minulle tuttua ennestään.

Neiti Kärkkäinen sulki oven, ja he siirtyivät yhdessä ruo-
kasaliin.

– Keskuskeittiöstä kannetaan ruoka, aamutee ja iltapäivä-
kahvit eri sairaosastoihin, neiti Kärkkäinen selitti. – Ruo-
ka tarjotaan sairaille osastojen ruokahuoneissa. Ainoastaan
vuoteenomiat saavat syödä sairaahuoneessa. Aterioimisen
jälkeen pestään pöytäastiat kunkin osaston keittiössä ja säi-
lytetään niiden astiakaapissa.

Ruokasalissa punaposkinen ja pystytukkainen hoitaja
Tyni ammensi puuroa lautasille. Potilaat odottivat pöydän
ääressä. Iso teepannu oli myssyn alla pöydän kulmalla.

– Mikä sairaalassa on mielestänne ollut pahimpana on-
gelmana? Matilda kysyi. Olihan selvä, että jokin oli vialla,
kun sisar oli hänelle lähettänyt niin huolestuttavan sähkeen.
Pelkkä sairastelu ei selittänyt sitä.

– Hoitohenkilökuntaa on liian vähän ja pysyviä hoitajia
on vaikea saada.

– Mistä se mielestänne johtuu?

– Jotkut hoidokit ovat pahapäisiä, sitä voi olla vaikea kes-
tää, neiti Kärkkäinen sanoi. – Kun syntyy kapinamielialaa
ja potilaat käyvät hoitajien päälle ja rikkovat paikkoja, se
ottaa voimille.

– Tapahtuuko sellaista? Matilda ihmetteli.

– Uskokaa pois, kaikenlaista tapahtuu, neiti Kärkkäinen sanoi.

Puuroa odottavat potilaat vaikuttivat niin säyseiltä, että Kärkkäisen kuvailemaan epäjärjestykseen oli vaikea uskoa.

– Huomenta kaikille! Pistetäänpä kädet ensin ristiin ja kiitetään Luojaa näistä hyvistä antimista, Matilda sanoi.

– Luojako näitä keittää, minä luulin emännän hommiksi, kuului särähtelevä ääni huoneen nurkasta. Hoitaja Tyni hörähti vitsille.

Matilda ei viitsinyt katsoa, kuka sutkauttelija oli. Hävyttömät puheet olivat tulleet hänelle jo tutuiksi, niin surkeita olosuhteita ei maailmassa ollut, etteikö vähintään yksi sutkauttelija olisi sinnekin päätynyt. Köyhät kasvavat kuritta ja kuolevat kunniatta eikä se yleensä tapahdu nöyrästi ja hiljaisesti.

– Kiitetään Luojaa siitä, että hän on antanut keittäjälle intoa tehdä työnsä hyvin. Puuro näyttää sileältä ja pehmoiselta, siinä ei ole vihneitä eikä kokkareita, ihan vesi herahtaa kielelle, Matilda sanoi. Hän risti kädet, sulki silmät ja odotti sitä levollista hiljaisuutta, joka kasvoi olemuksen keskipisteestä ja laajeni ulospäin kietoen hermostuneina liikehtivät miehet vähän kuin kapaloon. Vei hetken ennen kuin he asettuivat, mutta pian kaikki odottivat ääneti.

– Kiitos Luoja, sinä joka niin hyväksi kaiken olet tehnyt ja siunannut maan antimillasi, hän puhkesi rukoilemaan. – Tee meidät arvollisiksi näitä hyviä antimiasi nauttimaan ja hyvyttäsi eteenpäin jakamaan. Anna katkeruutemme lientyä

ja sydäntemme sulaa, jotta voisimme nähdä vaikeuksienkin keskellä suurenmoisen armosi, aamen.

Hän avasi silmät ja kohtasi vaiteliaan seurakunnan, joka istui ääneti puurolautasiaan tarkastellen.

– No mitenkäs sanotaan? hän kysyi.

– Aamen, mutisi joku tottelevainen.

Siihen oli tyytyminen, sen suurempaa vastakaikua hän ei nyt saisi.

– Hyvää ruokahalua, hän vielä toivotti ennen kuin jatkoi neiti Kärkkäisen saattamana kierrosta naisten puolelle.

Naisia sairaalassa oli huomattavasti miehiä enemmän, ja jotkut heistä olivat hyvin huonokuntoisia. Matilda tervehti Hilmaa, joka oli ollut niiden ensimmäisten potilaiden joukossa, jotka oli tuotu Orivedelle, kun sairaala oli avattu. Hilman lepra oli ollut aggressiivista laatua ja edennyt nopeasti. Hänen päänsä oli kääreiden peittämä möykky hartioilla, nenä ja huulet olivat kadonneet ja silmien kohdalla oli tummat kuopat. Matilda kyseli Hilmalta, miten tämä oli viihtynyt sairaalassa. Hän hämmästyi saamistaan vastauksista. Hilma tuntui sopeutuneen kohtaloonsa eikä vaikuttanut katkeralta.

Matildaa häiritsi omituinen ääntely, joka kantautui huoneeseen seinän läpi. Se oli kuin laiminlyödyn lapsen hiljaista yninää. Lapsen, joka ei usko, että kukaan välittäisi hänestä, mutta joka muiden kiusaksi jaksaa valittaa päivästä toiseen.

– Aunella vaan on taas niin paha olla, Hilma totesi ennen kuin Matilda ehti edes kysyä.

– Olkoon kopissa siihen asti, että oppii olemaan muiden joukossa, neiti Kärkkäinen sanoi siihen heti.

– Kopissa? Matilda havahtui. – Viekää minut sinne.

– Aunen kanssa teidän on turha haaskata aikaanne. Hän ei kuuntele, eikä ymmärrä puhetta. Ei auta, vaikka enkelten kielellä puhuisi, kun hän on sillä päällä. Ei häneen tehoa muu kuin koppi. Kun hän on vähän aikaa ollut siellä miettimässä tekemisiään, hänet voi taas päästää hetkeksi muiden joukkoon, neiti Kärkkäinen selitti.

Matildasta tuntui kuin neiti Kärkkäisen hahmo olisi kasvanut suuremmaksi ja peittänyt taakseen kaikki avarammat näköalat. Hän vastaavasti kutistui pieneksi ja epävarmaksi.

– Te tiedätte, mitä on elämä leprasairaalassa, Matilda sanoi kunnioittavaan sävyyn, sillä henkilökuntaa ei kannattanut suututtaa ainakaan heti ensimmäisenä päivänä. – Uskon, että Aunen kanssa on juuri niin kuin sanotte, mutta tahdon silti tervehtiä häntä kuten muitakin potilaita.

Neiti Kärkkäinen päästi Matildan vastahakoisesti sisälle Aunen selliin. Se oli enemmän komero kuin oikea huone. Pimeän ikkunattoman kopin nurkassa kyyhötti nuori nainen. Kun hän oven avautuessa käänsi kasvonsa valoa kohti, Matilda ei huomannut niissä taudin jälkiä, mutta hiukset oli keritty melkein päätä myöten aivan kuin olisi yritetty hävittää täitä. Yllään naisella oli ruudullisesta kankaasta ommeltu mekko, jonka miehusta kiristi ja sauma oli ratkennut toisesta kainalosta. Miksi ihmisparalle ei ollut hankittu sopivan kokoista vaatetta? Matilda ihmetteli itseksensä.

– Huomenta Aune, miten voit? Matilda kysyi.

Aune käänsi päänsä pois, ei sanonut mitään.

Matilda tiesi kokemuksesta, ettei kannattanut liikaa miettiä syntyjä syviä. Vaan tulihan se väkisin mieleen, että mikä oli tämän tyttöparan tarina. Mistä hän oli kotoisin ja miten hän oli tänne joutunut.

– Emme voi täällä pitää ihmistä lukittuna komeroon. Sellainen ei vain sovi, Matilda sanoi neiti Kärkkäiselle.

– Jos hänet päästää vapaaksi niin on heti miesten kimpussa, riehuu ja villitsee. Te ette arvaa mihin hän pystyy. Tällaisessa laitoksessa on ensisijaisen tärkeä pitää huolta kurista, neiti Kärkkäinen puolustautui.

– Olette oikeassa. Uskon, että olette tehnyt parhaanne, mutta tästä lähtien meidän täytyy löytää muita keinoja pitää yllä järjestystä, Matilda sanoi.

– Johtaja ei tätä ymmärrä, kun vasta saapui. Lepra ei ole mikä tahansa tauti, se turmelee ihmisen mielen. He eivät piittaa mistään. Ja kun halut yltyvät, niissä helteissä ei puhuminen auta, neiti Kärkkäinen opasti häntä.

– Me emme voi pitää potilaita kopissa kuin eläimiä. Se vain ei käy. Se miten kohtelemme näitä ihmisiä, kertoo meistä itsestämme. Meidän on sentään yritettävä auttaa. Onhan kuitenkin lääkkeitä, hoitoja. Itsekin niitä esittelitte minulle juuri hetki sitten. Etsikää hänelle vuodepaikka muiden joukosta, Matilda sanoi.

Neiti Kärkkäinen napsautti suunsa kiinni.

Kierrettyään kaikki sairashuoneet ja todettuaan tilat asiallisiksi mutta ehostusta vaativiksi, Matilda meni konttorirakennukseen, riisui eteisessä valkoisen takin ja päähineen, pesi kädet lysolilla ja huuhteli ne sublimaattiliuoksella. Sen jälkeen hän kurlasi kurkkunsa ja huuhteli sieraimensa huolellisesti, ja vielä senkin jälkeen kertaalleen, sillä vaikka lepra ei tietojen mukaan tarttunutkaan kovin helposti, hän ei halunnut jättää mitään sattuman varaan.

Matilda mietti piipahtaisiko nyt Helmin luona, olihan aivan hassua, että he eivät olleet vielääkään tavanneet, mutta pöydällä odotti muutaman päivän posti ja hän päätti, että oli ehkä viisainta paneutua siihen ensin. Hän ryhtyi käymään kasaa läpi. Työhakemuksia, urakkatarjouksia, tiedoituksia, selvityspyyntöjä, sosiaalilautakuntien kyselyjä. Jokainen rästiin jäänyt kirje tuntui vaativan toimenpiteitä.

Kohteliaimmin tiedustelen, voiko leprasairaala ottaa hoitoonsa meiltä erään murheenkryynin, joka holtittomalla elämälään suuresti vaikeuttaa sosiaalilautakunnan jäsenten toimintaa ja tuottaa kunnallemme häpeää ja suuret kustannukset.

Matilda ryhtyi laatimaan vastauksia. Onko mainitun henkilön terveydentilassa jotain lepraan viittaavaa? Tarvitsemme lääkärin lausunnon, josta ilmenee ainakin alustava lepraepäily tai oire, joka viittaa tautiin. Pelkästään huonon käytöksen perusteella emme voi ottaa potilaita sisään sairaalaan.

Lahja kävi tuomassa hänelle teetä ja voileivän, jonka päälle oli suolakurkunsiiivut aseteltu ilmavaksi kiehkuraksi.

– Kiitos, mutta ei sinun tarvitse passata minua, Matilda sanoi.

– Jotain pitää syödä, kun ette ehtinyt päivärुokailuun.

– Onko kello niin paljon?

Matilda oli viettänyt tuntikausia uppoutuneena kirjeenvaihtoon. Vastaaminen oli ollut hidasta, sillä kaikki tiedot oli pitänyt etsiä Helmin mapeista, jotka eivät olleet sellaisessa järjestyksessä kuin hän oli olettanut. Vaikutti siltä, että Helmi oli pidemmän aikaa ollut hajamielinen ja laiminlyönyt tehtäviään.

Matilda ei tuntenut potilaita eikä sairaalan toimintatapoja, joten mitään ei voinut kirjoittaa suoraan omasta päästä. Jokainen vastaus oli vaatinut paljon taustatyötä. Hän oli viettänyt pitkän tovin tutkimalla potilaiden kansioita. Matilda oli tottunut kurjuuteen, mutta ankara suru oli silti lähes lamauttanut hänet, kun hän oli lukenut lääkärien kirjauksia ja katsellut valokuvia. Miksi tällainen kohtalo, oli hänen kysymyksensä noiden kuvien äärellä. Kultaisen Lahjan vierailu osui juuri oikeaan hetkeen. Matildalla ei ollut ruokahalua, mutta häntä lohdutti huomata, että häntä ajateltiin ja hänen mukavuudestaan huolehdittiin.

Lahjan mentyä Matilda jatkoi töitä. Tee jäähtyi kupissa, kun hän tonki Helmin mappeja. Häntä järkytti niiden epäjärjestys, täydellinen logiikan puute, se ei ollut ominaista Helmille eikä missään tapauksessa sopinut diakonissalle.

Monenlaisia järjestyshäiriöitä, työntekijöiden uupumusta, selvittämättä jääneitä lääkevarkauksia tuli vastaan harmittomampien papereiden ohessa. Luodakseen selkeämmän kokonaiskuvan hän ryhtyi luokittelemaan papereita. Siinä puuhassa kului tovi jos toinenkin, ja lyhyt talvipäivä alkoi jo hämärtyä.

Hän nousi sytyttämään huoneeseen valon ja näki oman hahmonsansa ilmestyvän ikkunaan. Heijastuksessa hän näytti vaalealta ja punaposkiselta. Hän sipaisi päähinettä, sen jälkeen kylkiään ja esiliinaa. Kangas oli sileäksi hiipunut, valkoinen näytti jo vihertävältä, mutta ikkunan heijastus ei toistanut kuluneisuutta. Päähine, kaulus ja esiliina muodostivat vähän kuin raamit kasvoille, tumma leninki sulautui huoneen nurkista huokuvaan pimeään.

Helmiä ei ollut näkynyt koko päivänä. Nyt hän ei odottaisi enää kauempaa.

Ulkona oli edelleen kirpeä pakkaneen, se oli aamusta jopa vähän kiristynyt. Taivas väreili sinervänä tumman metsän yllä. Hän käytti rauhallisen hetken hyväkseen, antoi ajatustensa kohota ylös. Oli hyvä aina kohottaa ajatukset pois itsestä, omista huolista ja kysymyksistä, tavoitella jotain korkeampaa. Joku tämän kaiken tiesi, tunsu Helmi-sisarenkin sydämen, ja piti tätä kaikkea kämmenellään. Tämä ajatus lohtunaan hän riensi kohti hoitajattarien asuntolaa.

Talon luota toiselle kulki lapionterän levyinen hoiperteleva polku. Hän talsi sitä pitkin ja yritti pysyä pystyssä. Asuntola häämötti edessä, seinien puna näytti haalistuneelta. Hän

huomasi kaikki tällaiset kunnossapitoa vaativat asiat. Sairaanhoidoon liittyvät asiat oli suurimmalta osalta hyvin järjestetty, mutta vaikutti, että se oli neiti Kärkkäisen ansiota. Helmiltä oli selvästi puuttunut tarmokkuutta. Hän ei ollut huolehtinut papereista eikä myöskään kiinteistöstä. Nyt oli tultava muutos. Oli panostettava täsmälliseen dokumentointiin ja myös ulkoiset puitteet oli saatava kuntoon. Vieraat huomasivat ensimmäiseksi rakennusten ja piha-alueiden puutteet.

Onneksi keittomaali oli halpaa, sen voisivat hoidokit keittää, piti vain laskea maalattava pinta-ala ja tilata aineet.

Paljon oli käytännöllistä työtä, paljon järjestettävää, mutta tällaiset asiat eivät häntä ahdistaneet. Maalaaminen oli helppoa ja työ palkitsi tekijänsä. Urakan jälkeen rakennukset kestäisivät jälleen oikukkaiden säiden vihoja. Mutta ihmisen mielensisäiset tuskat ja ahdistukset, virheet ja epäpuhtaudet ja kulumat, niitä olisi paljon vaikeampi hoitaa.

Oven saranat narahtivat. Asuntolasta hulvahti vastaan lämmin ja vähän kostea noentuoksu. Hän koputti Helmin huoneen ovelle. Kun vastausta ei kuulunut, hän kurkisti varovasti sisään.

Kireästä pakkasesta huolimatta Helmillä oli ikkuna raolleen ja huone oli raikas ja viileä, melkein kylmä. Kun diakonissa nousee vuoteelta, hän tuulettaa huoneen ja vuoteen ja siistii ja siunaa itsensä, sitten on aika ryhtyä päivän työhön. Ja koko päivän on huolehdittava siitä, että asu pysyy siistinä ja tilat raikkaina ja hyvin tuuletettuina. Näin heidät oli koulutettu.

Vaaleat verhot oli vedetty ikkunan eteen ja niiden laskokset aseteltu säntillisesti. Tummaski petsattu kirjoituspöytä kiilteli puhtaana. Vuode oli peitetty vaalealla kankaalla, joka oli nurkista taiteltu täsmällisesti.

Helmi itse istui pöydän ääressä diakonissan puvussa valkea hilkka kullankeltaisilla, tarkasti kammatuilla hiuksilla, esiliinan nauhat pöyheäksi rusetiksi solmittuina selän takana.

– Helmi, rakas sisko, Matilda sanoi. – Luulin, että olisit aivan vuoteen omana.

– Älä tule lähelle, ettet vain saa samaa ruttoa kiusaksesi, Helmi sanoi nousematta ylös tuolilta.

– Mikä sinun on? Matilda silmäili huolestuneena sisartaan. Tämä oli kovin laihtunut, mutta ei vielä vaarallisessa määrin.

– Päätäni kivistää julmetusti ja silmiin sattuu. Kiitos, kun tulit avuksi, mutta ole ystävällinen äläkä kysele enempää, Helmi sanoi.

Matilda huokaisi. Influenssa oli katala tauti, mutta eikö tämä ollut silti hiukan outo tervetuloitovotus. Tietenkin kuume söi voimia, mieliala laski ja muuttui helposti jopa melankoliaksi, mutta miksi sisar oli niin torjuva?

– Sain sinulta niin kumman sähkeen, että piti heti lähteä. Minä tulin jo eilen. Luulin tulevani tänne vain auttamaan, mutta hoitajatar puhui siihen sävyyn kuin minun pitäisi ruveta johtamaan koko sairaalaa. Ymmärrät varmaan, että olen ymmälläni. Entä mitä Diakonissalaitoksella sanotaan? Siellä luullaan, että olen vielä sotavankilassa.

– Konttorista löydät kaikki paperit, ja Siiri tietää kaiken tietämisen arvoisen. Vanhat työntekijät tuntevat talon, Lahja ja Kärkkäinen osaavat työnsä, voit luottaa heihin kaikessa.

Diakonissapuvun valkea kaulus näytti suurelta sisaren laihtuneita kasvoja vasten.

– Onko sinulla kuumetta? Matilda astui kielloista huolimatta lähemmäksi, ja yritti tunnustella Helmin otsaa.

– Älä hipelöi!

Matilda veti kätensä pois.

– Mitä sinulle on tapahtunut? Matilda ei ymmärtänyt sis-
koa nyt alkuunkaan.

– Minähän nimenomaan pyysin, että et kyselisi, Helmi kivahti. – Kiitos, kun tulit. Leprasairaala tarvitsee apuasi, mutta anna minun olla.

Matilda oli aina ajatellut, että hän voisi itse horjua, mutta Helmi ei koskaan. Hän itse voisi eksyä oikealta tieltä, mutta Helmi, hänen esikuvansa ja innoittajansa pysyisi aina lujana. Hän voisi kapinoida, ja Helmi ohjaisi hänet lempeästi takaisin oikealle tielle.

– Ei tämä tämmöinen käy, että annat taudin jäytää ja vetää mielesi maan rakoon. Lähetän jonkun noutamaan sinulle lääkäriä, Matilda sanoi.

– Minä en tahdo nähdä sitä kiusaajaa.

– Mitä tarkoitat?

– Tohtori Alhoa, eihän täällä muuta lääkäriä ole käytettävissä. Olen väsynyt häneen.

– Hän on kuulemma erittäin pätevä lääkäri.

– Sanoinhan, etten tahdo häntä tänne!

Helmin käytös oli aivan ennenkuulumatonta. Matilda ei ollut koskaan nähnyt siskoaan tuollaisena, noin ärtyneenä, tylynä.

– Anna anteeksi, Helmi sanoikin heti pahoitellen. – Se on tämä tauti, joka nyt puhuu. Se on tehnyt minusta lopun. Kun vain saisin levätä ilman että luonani kaiken aikaa rampppaa kyselijöitä.

– Tietenkin sinun pitää saada levätä, Matilda sanoi.

Helmi irrotti päähineen hiuksilta ja asetti pöydälle. Henkähänenohut tärkätty pitsireunainen myssy piti muotonsa ryhdikkäästi. Pienikin tuulenvire nostaisi myssyn ilmaan kuin kuivan syksyn lehden. Käsi sipaisi tottuneesti vaatimatonta hiussolmua takaraivolla, yksikään suortuva ei ollut irrallaan. Matilda seurasi vierestä, kun aina niin tarmokas ja esimerkillinen Helmi-sisar paneutui sängylle pitkäkseen huokaisten kuin vanhus.

Oppilasaikana heitä varoitettiin syvästä alakulosta, joka saattoi iskeä kesken työkauden. Se oli väsymystä, jota nukkuminen ja lepääminen ei poistanut. Joskus se saattoi ilmetä influenssan jälkitautina. Se saattoi tietenkin olla myös melankolian ansa, johon kutsumuksensa vakavasti ottava diakonissa saattoi pudota, jos huomaamattaan alkoi työkentällä pitää itseään liian tärkeänä. Jos alkoi kuvitella, että asioiden hoituminen oli pelkästään omassa varassa. Niin tapahtui helposti, koska työtä oli paljon ja diakonissa oli sen kaiken keskellä yksin.

On vaikea levätä, jos pitää itseään korvaamattomana ja ajattelee kaiken riippuvan omista ponnistuksista. Diakonissan lepo on siinä vakaassa tietoisuudessa, että lopulta kaikki oli aina korkeammassa käsissä. Ihminen päättää, Jumala säättää. Se oli lohdullinen ajatus, mutta tosipaikan tullen oli vaikea taipua olemaan sallimuksen pieni välikappale, Matilda tiesi sen itsestään. Oli vaikea sopeutua tekemään niin paljon, vastamaan niin monista asioista ja samalla luovuttaa kohtaamansa ihmiset ja kaikki mitä tapahtui kaikkivaltiaan käsiin. Mutta jos tämän perusasian muisti ja siihen luotti, se helpotti elämää.

Nyt Matilda oli täysin neuvoton. Joskus he olivat olleet toisensa uskottuja, mutta viime vuodet olivat kuljettaneet heidät eroon toisistaan. Hän ei koskaan voisi kertoa Helmille siitä mitä Dragsvikissä tapahtui. Hän muisti tilanteen, jolloin hän oli oivaltanut, millainen kuilu oli avautunut hänen ja muun maailman välille. Oli ollut juhannus, hän valvoi Kallen kanssa lääkärin vastaanottotiloissa ja he vertailivat Dragsvikin kesäyön valoa siihen, millaista oli kotona. Dragsvikissä oli pimeää, mutta johtuiko pimeys eteläisestä sijainnista vai olosuhteiden pimeydestä? *Me saamme kaikkien vihat niskaamme, jos puhumme siitä mitä täällä tapahtuu*, Kalle oli sanonut.

Sisarenpoika oli nähnyt tulevaisuuteen. Leiri oli tuonut heidän elämäänsä asioita, jotka olivat sulkeneet heidät ulkopuolelle.

Vasta nyt hän tuli ajatelleeksi, että myös Helmin elämässä oli saattanut tapahtua jotain mitä tämä ei voinut jakaa Matildan kanssa.

– Pyydänpö Lahjaa tuomaan kuumaa mehua? Matilda kysyi.

– Uskoisitko nyt jo viimein, etten tahdo muuta kuin olla rauhassa. Lepään tämän päivän ja katsotaan, jos huomenna olisin vähän paremmassa kunnossa. Mene nyt jo, Helmi sanoi.

Helmillä oli aina ollut oikea diakonissamieli. Sisaret Diakonissalaitoksella, potilaat ja hoidokit, joiden kanssa hän työskenteli, kukaan ei ollut koskaan löytänyt hänen toiminnastaan moitteen sijaa. Hän oli uskollinen, rakasti Jumalaa yli kaiken, ja sen voimalla hän jaksoi rakastaa lähimmäistä, raivostuttavintakin.

Oman koulutuksensa aikana Matilda rukoili joka päivä, että hänestä voisi tulla Helmin veroinen. Että rakkaus tekisi sijan hänenkin sydämeensä, joka oli niin kovin sitkeä ja kova ja ahdas. Mutta hänen rukouksensa eivät olleet koskaan palavia, eivät koskaan sellaisia kuin Helmillä. Häntä oli ärsyttänyt, että sisar oli niin ylivoimainen hurskaudessaan, mutta nyt Matiltaa ahdisti nähdä sisar aivan kuin sielultaan sammuneena. Tuntui väärältä, että heistä kahdesta se oli juuri Helmi, joka uupui. Miksi ei mieluummin Matilda, jota oli aina ajanut eteenpäin oma kunnianhimo ja ylpeyden kuolemansynti.

Kyllä hänkin sääli ja rakasti ihmisiä, mutta silti halu johtaa ja määrätä oli aina ollut mukana kaikessa hänen tekemisessään.

Kirkonkylä eli omaa elämäänsä ja Lepra omaansa, mutta talvi oli kaikille sama. Sisar Helmi ei suinkaan ollut ainoa, joka poti sitkeää nuhaa ja kuumetta ja jonka voimia pimeys koetteli. Lähes kaikki työntekijät olivat puolikuntoisia, eikä sisar Matildakaan tuntenut itseään kovin tarmokkaaksi. Diakonissalaitokselta oli saatu jälkijättöisesti vahvistus, että hänen sijoituspaikkansa olisi tästä lähin leprasairaala. Tammisaaren vankilasta oli johtaja kuulemma ilmoittanut olevansa pelkästään huojentunut, kun oli viimein päästy diakonissasta eroon.

Matilda ryhtyi kokoamaan leprasairaalan ohjia käsiinsä, ja vastuksia riitti päivän jokaiselle tunnille.

Aune oli nyt sijoitettu samaan potilashuoneeseen huonokuntoisen, mutta mieleltään selkeän ja valoisan Hilman kanssa siinä toivossa, että heistä voisi olla toisilleen seuraaja ja apua. Aune parempikuntoisena voisi autella Hilmaa, mikä antaisi hänelle mielekästä tekemistä ja pitäisi hänen ajatusensa pois pahanteosta. Hilman tapa tyytyä kohtaloonsa voisi olla hyvänä esimerkkinä Aunelle. Mutta pian Matilda

löysi Aunen taas tutuksi tulleesta komerosta. Hänet oli suljettu sinne, koska hän oli salaa ja sääntöjen vastaisesti tunkeutunut miesten osastolle ja saanut jälleen aikaan yleisen sekasorron.

– Minun pitää ajatella kaikkien potilaiden etua, neiti Kärkkäinen selitti tyynesti. – Meillä ei ole riittävästi henkilökuntaa, jotta voisimme suoda Aunelle hänen kaipaamansa erityishuomion. En halua sanoin kuvailla mitä miesten osaston ruokahuoneessa tapahtui. Me emme voi suvaita väkivaltaisia selkkauksia. Ne leviävät helposti, ja sitten tilanne ei ole enää kenenkään hallinnassa.

Neiti Kärkkäisen olemuksessa oli pitkän työkokemuksen tuomaa arvovaltaa, jota vastaan Matildan oli vaikea nousta. Kärkkäinen oli ollut sairaalassa töissä sen perustamisesta lähtien ja edennyt asemaansa määrätietoisesti ponnistellen. Muut työntekijät tulivat ja menivät. Diakonissoja ja sairaalan johtajia oli vuosien varrella nähty monenlaisia, mutta neiti Kärkkäinen pysyi.

– Minä käyn vähän puhelemassa hänen kanssaan, Matilda sanoi.

Neiti Kärkkäinen osoitti paksujen kulmakarvojensa jyrkällä kaarella mitä hän ajatteli sellaisesta hentomielisyydestä.

Matilda oli aikaisemmin löytänyt vaatevarastosta vihreästä kankaasta ommellun leningin. Se oli vähän ehkä vanhahtava malliltaan, mutta muuten kaunis. Hän otti sen mukaansa menessään hakemaan Aunea.

– Minä en tahdo olla sen pahkan kanssa samassa huoneessa, Aune tokaisi heti ensimmäiseksi, kun Matilda avasi oven.

– Aune kulta, älä puhu tuolla tavalla, Matilda sanoi.

– Kuka tuollaista koirankoppielämää tahtoo, eivät edes koirat viihdy suljetussa kopissa. Hilmasta on sinulle juttuseuraa ja saat omalla osastolla kulkea vapaasti, eikö se kuitenkin ole mukavampi. Tule katsomaan, mitä toin sinulle.

Matilda sai Aunen maaniteltua huoneeseen. Hän oli las-kostanut leningin Aunen sängylle.

– Ajattelin, että se käy sinun väreihisi. Kokeiletko päällesi?

– Jonkun vanha rätti, Aune tuhahti, mutta Matilda huomasi, että Aune kiinnostui.

– Siiri auttaa, jos pitää ottaa sisään saumoista tai muuta sellaista. Vaikka taidat kyllä itsekkin osata, Matilda sanoi.

– Osaan minä.

Aune nosti mekon sängyltä ja asetteli sitä eteensä. Huoneessa ei ollut peiliä, sellaiselle ei ollut paljon käyttöä, koska harva täällä halusi muistutuksen omasta ulkonäöstään.

– Se näyttää juuri sopivalta, Matilda vakuutteli. Hilmakin ilmaisi ihastuksensa, vaikka ei mitään nähnytkään. Aunen silmät alkoivat kiiltää. Sormet sivelivät hellästi kangasta, jonka vihreä väri kimalsi kuin riikinkukon sulka. Varmasti vaate oli aivan liian hieno tällaiseen ympäristöön, mutta oliko sillä nyt väliä. Matilda tunsu myötätuntoa nuorta naista kohtaan, joka oli melkein koko elämänsä viettänyt laitoksessa, hän halusi antaa tälle jotain kaunista. Hän halusi, että tämä voisi tuntea itsensä kauniiksi ja arvokkaaksi. Usein puhuttiin sisäisestä

kauneudesta, kuinka se sisältäpäin säteilisi ja muuttaisi myös ulkokuoren, jos nyt ei suorastaan kauniiksi, niin kuitenkin miellyttäväksi. Mutta eikö voinut olla myös toisin päin? Eikö kauneus, jolla ulkokuorta verhoitiin, voinut imeytyä kohti ihmisen olemuksen ydintä ja muuttaa sitä paremmaksi? Hänen pohdintansa keskeytyi, kun tohtori Alho kurkisti huoneeseen.

- Kop kop, saapiko tulla, tohtori Alho täällä koputtelee!
- Tohtori, hyvä kun tulitte, Matilda sanoi ilahtuneena.
- Juuri teidät halusinkin tavata.

Tohtorin mukana tuli huoneeseen raikasta ja terävää pakaspäivän tuoksua.

– Mitä tohtori tykkää minun uudesta leningistäni? Aune kysyi. Hän piteli vaatetta edessään ja katseli Alhoa keimailvasti.

- Sehän on kuin tehty Aunelle, tohtori Alho sanoi.
- Niin mekin totesimme, että käy Aunen väreihin, Hilma sanoi.

Tohtori oli sairaalassa odotettu vieras. Hänen käyntinsä merkitsivät mahdollisuutta saada edes jotain lääkettä vauvoihin. Hän kuunteli herkällä korvalla mitä potilailla oli sydämellä ja yritti keksiä ratkaisuja ongelmiin.

Tohtori Alhossa oli luontaista ystävällisyyttä ja mutkattomuutta. Matildasta oli mukava nähdä, miten vaivattomasti tämä loi Auneenkin kontaktin. Aune tuntui puhkeavan kukoistukseen, kun sai jutella tohtorin kanssa, ja pian Matilda sai kuulla kuinka valoisasti Aune lupasi toimia Hilman apulaisena.

– No totta kai, kun tohtori sitä niin kauniisti pyytää, Aune sanoi.

– Näettekö nyt, mitä ystävällisyys saa aikaan, Matilda huomautti neiti Kärkkäiselle, joka hänkin oli tullut tervehtimään tohtoria.

– Hyvähän tohtorin on olla iloinen ja lupsakka, hän viipyy täällä vain tunnin pari, neiti Kärkkäinen totesi.

– Maistuuko teille tee kai kahvi? Minä luulen, että Lahjalla voisi olla keittiössä jotain tarjottavaa, Matilda sanoi sitten, kun Alho oli tehnyt kierroksensa loppuun. Oli tosiaan kulunut vain se Kärkkäisen mainitsema pari tuntia, vaikka Alho ei ollut pitänyt kiirettä, vaan oli huolellisesti paneutunut jokaisen asiaan.

– Sisar Helmillä oli tapana tarjota minulle kahvit konttorissaan. Minullahan on kansliahuone samassa rakennuksessa, tohtori Alho sanoi.

– Kyllä sekin käy, Matilda myöntyi.

Majapaikassa tosiaan oli pieni keittiö, jonka käyttämiseen hän ei ollut vielä ehtinyt perehtyä. Onneksi joku oli käynyt sinne tuomassa pieniksi pilkottuja puita, iso osa koivua.

He kuoriutuivat suojavaatteistaan. Alholla oli sen alla vaaleanharmaa puku, jonka aikoinaan hyvälaatuinen villakangas oli kulunut kyynärpäistä ohueksi. Housunpolvissa oli isot pussit. Tohtori ei todellakaan ollut mikään keikari, kengistä oli nahka ohentunut niin, että varpaiden muodot

nousivat näkyviin perunamaisina muhkuroina. Mutta tämä kaikki teki Matildaan myönteisen vaikutuksen. Oli kaunistta, kun ihminen ei ollut turhamainen, vaan käytti vaatteet loppuun, samalla tavalla kuin hän itsekkin pyrki tekemään.

– Hyvä, että heti puutuitte Aunen asiaan ja pidätte hänen puoltaan, tohtori Alho sanoi odotellessaan, että Matilda saisi keitettyä heille kahvia. Pieni hella onneksi veti hyvin ja pian pannu jo kihisi lupaavan oloisesti levyllä.

– Olen toki itsekkin sanonut neiti Kärkkäiselle, että tämä on sentään valtion ylläpitämä hoitolaitos. Ikkunattomaan komeroon sulkeminen ei ole nykyaikaa. Eikä se ole Aunelle hyväksi. Mutta Kärkkäisen päätä ei ole helppo kääntää, hän on melkoinen Kerberos.

Matilda naurahti vastahakoisesti Alhon rinnastukselle, jossa kunnianarvoisaa ja pitkän päivätyön tehnyttä hoitajaa verrattiin myyttiseen koiraan, joka vartioi manalan porttia. Mutta vertaus oli tietysti osuva, neiti Kärkkäinen hallitsi sairasosastoja omana valtakuntanaan eikä kovin helposti muuttaisi omia toimintatapojaan.

Matildan puuhastellessa keittiöhommissa he keskustelivat sairaalan asioista. Potilaiden kovista särkyistä, miten vaikea niitä oli pitää hallinnassa. Ja kovasta lääkkeiden himosta, joka riivasi monia. Jos yhdelle antoi, pian olivat kaikki vaatimassa. Tohtori odotti lääketieteellisistä tutkimuksista tehokkaampaa apua lepran hoitoon, mutta vielä sitä ei ollut näkyvissä.

– Vaan miten voi Helmi-sisarenne? Tohtori Alho kysyi, kun oli viimein saanut kupillisen höyryävää kahvia ja

vadillisen korppuja eteensä. – Ajattelin, että voisin käydä häntäkin tervehtimässä ennen kuin lähden.

– Ehkä ei kannata. Hän toivoo nyt vain, että saisi levätä kaikessa rauhassa, Matilda sanoi.

– Me vain... miten sen sanoisi. Olemme ystäväystyneet tässä ajan mittaan, ja siksi olen huolissani, tohtori Alho sanoi.

– Ei kai siinä mitään vakavampaa. Hän on vain hyvin väsynyt, Matilda kuittasi tohtorin toiveet.

He siirtyivät puhumaan vallan muista asioista. Tekniikan kehittymisestä, siitä valtavasta elämän virkistymisestä, joka oli havaittavissa kaupungeissa ja josta täällä maaseudun rauhassakin voitiin lukea lehdistä. Matilda ei ollut vuosiin ehtinyt seurata, mitä lehdissä kerrottiin maailman menosta, ja tohtori Alho valisti häntä. Nyt elettiin virkeää, edistyksestä, modernia aikaa. Se merkitsi ihmisen vapautumista. Matildasta se kuulosti kovin oudolta, mutta se oli tietenkin selvä, että maailma meni aina eteenpäin.

– Sanotteko kuitenkin sisarelle terveisiä minulta? Tohtori Alho pyysi, kun kahvit oli juotu, ja hänen oli aika lähteä.

– Kertokaa, että olisin mielelläni tavannut hänet.

– Minä kerron, Matilda lupasi.

Vuorokausi oli vierähtänyt jo kynttilänpäivän puolelle, kun Matilda viimein sulki kynänsä. Hän oli istunut pitkän tovin sairaalan tilikirjojen ääressä ja löytänyt talousjohtajan merkinnöistä monia puutteita. Tehtävät oli aikojen alussa luovutettu nimismiehelle, joka ei ollut Matildan mielestä paneutunut niihin riittäväällä vakavuudella.

Kupillinen teetä oli unohtunut pöydälle kylmenemään. Se oli kitkerää, mutta hänen oli jano ja hän joi kupin tyhjäksi. Nurkassa seisova pönttöuuni oli luovuttanut lämpönsä eikä enää kyennyt vastustamaan talon ympärillä kiristyvää pakkasta. Talon hirsinurkat naksuivat kuin jättiläinen olisi kiskonut sorminiveliään.

Matildan olisi jo pari tuntia sitten pitänyt paneutua levolle, mutta hänen täytyi vielä laatia tarjouspyyntöjä ja kirjelmiä, tehdä laskelmia ja ynnäillä hankkeiden plussia ja miinuksia. Lepran rakennusten paras ikä oli jo mennyt, ja niin oli myös hänen laitansa. Vai oliko Dragsvikin sotavankila tehnyt hänestä tällaisen räsyn. Sekö oli hänet kuluttanut, nitistänyt ja lannistanut niin että jokaiseen pieneenkin asiaan kului

aikaa ja voimia. Näistä ajatuksista hän havahtui ulko-oven kolahdukseen.

– Ihmettelin, että kuka sieltä tähän aikaan tulee, hän totesi nähdessään sisarensa.

Hän oli kuluneiden päivien aikana yrittänyt lähestyä Helmiä, mutta jokin polku oli mennyt umpeen heidän välilään. Helmi vetosi sitkeään influenssaan, se oli vienyt hänen voimansa. Sen tarkempaa selitystä hän ei tahtonut antaa ja siihen oli Matildan tyytyminen.

– Näin, että olet hereillä, Helmi sanoi. – Minun on kerrottava sinulle jotain. En saata levätä ennen kuin asia on pois tunnoltani.

No vihdoinkin, Matilda ajatteli.

Helmi istui alas ja hengitteli syvään kuin valmistuen vaati-vaan sirkustemppeeseen. Matilda odotti kärsivällisesti. Hetken hiljaisuuden jälkeen Helmi nosti vasemmalla kädellä oikean käden hihansuuta ylemmäs.

– Minä en ole tästä vielä kenellekään maininnut, hän sanoi. – Mutta vähitellen olen ymmärtänyt, että minun on nyt pakko saattaa asia julkiseksi.

Matildasta tuntui kuin sisaren sanat olisivat saaneet valon värjymään. Vai ulkoako se viima huokui ja sen mukana koko keskitalven pimeys. Aivan kuin reservikomppanian rakennuksiin sijoitettujen sairaiden äänetön epätoivo olisi imenyt huoneesta hapen.

Matilda tarttui Helmin käteen, veti sitä lähemmäksi vaa-
loa ja hätkähti nähdessään ihomuutokset. Hän yritti kätkeä

säikähdyksensä ja tarkasteli vileän ammattimaisesti ihoon ilmestyneitä vaaleita läikkiä. Ne eivät olleet kovin isoja eivätkä huomiota herättäviä, mutta hän ymmärsi niiden merkityksen heti.

– Onko näitä muualla?

– En minä joka puolelta saata itseäni katsella, joten en tiedä missä kaikkialla niitä on, Helmi sanoi.

– Riisu vaatteesi.

– En minä saata.

– Riisu nyt vain. Parempi katsoa tarkemmin ennen kuin päätetään mitään enempää.

Helmi alkoi vastahakoisesti riisuutua. Matilda odotti viereensä. Hän nosti lamppua ja tarkasteli sen väreilevässä valossa sisarensa kalpeaa, ohutta ihoa. He olivat lukemattomia kertoja riisuutuneet ja pukeutuneet toistensa nähden. Se oli ollut arkista ja mielenkiinnottomaa, heitä oli ollut kolme sisarusta ja he jakoivat huoneen, nukkuivat vierekkäin, kuuntelivat toistensa hengitystä, hengittivät samaa ilmaa, vuodesta toiseen, kunnes Helmi heistä ensimmäisenä ja vanhimpana irtosi omille teilleen, ja jätti jälkeensä jomottavan tyhjän tilan, hiljaisuuden. He kaksi muuta olivat huomaamatta mukautuneet Helmiin, kasvaneet häneen kiinni, eikä sellainen yhteys koskaan kadonnut kokonaan.

Matilda kosketti varovasti ihomuutosta sisarensa korvan takana. Hän oli nähnyt samantyyppistä Kumpulan kuppautisairaalassa työharjoittelukautenaan. Siellä hän oli tehnyt tuttavuutta kevytkenkäisten naisten kanssa, mutta tuntui

pyhäinhäväistyksellä rinnastaa oma sisar hänen siellä kohtaamiinsa naisiin. Ihomuutosten syynä saattoi olla hyvinkin monia asioita.

Hän laski kämmenet Helmin käsivarsille ja siveli niitä lämmittääkseen kylmästä värisevää sisartaan.

– Pue yllesi, hän sanoi sitten karheasti.

– Huomasitko jotain?

– En tunne ihotauteja riittävästi. Pitää kysyä neuvoa tohtori Alholta.

– Minä en huoli sen tontun neuvoja!

– Hän jos kuka tuntee ihosairaudet ja voisi neuvoa meitä.

– En siedä häntä silmissäni!

Matilda yllättyi kiivaasta reaktiosta.

– Hänen puheistaan ymmärsin, että te olisitte ystäviä, Matilda sanoi.

Helmi näpräsi vaivalloisesti vasemmalla kädellä kiinni oikeanpuoleisen hihansuun nappeja.

– Minun pitää tunnustaa sinulle yksi asia, Helmi sanoi.

– Minulle voit kertoa mitä tahansa.

– Nämä pari vuotta Leprassa ovat olleet minulle hyvin vaikeata aikaa. Hyvin vaikeata. Tämä risti on lannistanut minut.

– Sisko hyvä...

– Minun on ollut vaikea sietää tätä rujoutta, mätänevää lihaa. Vaikea kestää kaikkea sitä kiukkua ja vihaa, jonka olen osakseni saanut. Se on vienyt minusta voiton. Matilda, älä tuomitse minua liian ankarasti, mutta olen pettänyt antamani lupauksen. Älä kysy yksityiskohtia, niistä puhuminen on

turhaa. Tahdon vain tehdä tämän täyden tunnustuksen, en ole enää sen arvoinen, että minua kutsutaan diakonissaksi.

– Mitä sinä tarkoitat? Ethän sinä sairaudelle mitään mahda! Helmi pukeutui väristen.

– Sinä olet sairas, Matilda sanoi. – Pelkää, mitä nyt tapahtuu. Mutta se ei tarkoita, että...

– En olisi edes halunnut tulla tänne! Tämä paikka oli tarkoitettu sinulle, mutta sinä lähditkin sotavankisairaalaan perustamaan. Diakonissan pitäisi mennä aina sinne, minne hänet lähetetään, mutta Kalle tarvitsi sinua Dragsvikissa, ja sinä menit. Ja Diakonissalaitokselta sanottiin, etteivät he mahtaneet sinulle mitään. Siskonpoika oli sinulle liian lähinen, vaikka me nimenomaan olemme luvanneet, ettei omaa sukua suosita. Silti sinä menit pelastamaan Kallea. Niinpä ne lähettivät minut tänne sinun sijastasi. Minä jouduin sinun tähtesi jättämään Turun kaupunkilähetyksen ompeluvierastaan naiset.

Matilda vaikenä. Asia oli juuri niin kuin Helmi sanoi. Hänen kanssaan oli jo vuosia sitten puhuttu siitä, että leprasairaalan johtaminen olisi Diakonissalaitokselle hyvä tulonlähde. Ja sisar Matilda oli se, jolla oli parhaat edellytykset hoitaa tätä tointa. Hän oli silloin jo käynyt katsomassakin tulevaa työskarkansa, mutta sitten oli syttynyt sota ja oli tullut toisenlaisia haasteita. Kalle oli määrätty lääkäriksi Tammissaaren vankileirille, ja siellä poikaparka oli ollut aivan hätää kärsimässä. Hänen oli ollut pakko vastata sisarenpojan hätähuutoon.

– Minua tarvittiin Tammisaassa. Me perustimme sinne sairaalan ja laitoimme vankeinhoidon edes jonkinlaiselle tolalle, Matilda selitti.

– Minä olin toivonut pääseväni tekemään työtä orpolasten hyväksi. Lapset ovat aina olleet sydäntäni lähellä. Kaupunkilähetyksessä olin jo aloitellut uutta työmuotoa, mutta sitten tuli määräys tänne.

– Olisithan voinut kieltäytyä, Matilda sanoi.

– Ei diakonissa voi kieltäytyä!

– Anna anteeksi.

– Lepra ei tartu helposti, he sanoivat minulle. On turha pelätä, kunhan pidät tarkan huolen varotoimista. On vain noudatettava ohjeita uskollisesti. Syvällä sisimmässäni minä kavahdin tätä tautia. Mitä hyötyä täällä edes on diakonissasta? Ei täällä suvaita rukousta eikä hengellisiä lauluja. Nämä ihmiset ovat kovia ja kylmiä, he vain pilkkaavat, kun puhun heille Jumalasta. Minä tiesin jo heti alussa, että oli erehdystulla tänne. Kaikki täällä kauhistuttaa minua. Jotkut potilaista ovat eläimiä.

– Noin et saa ajatella.

– Aune, jota sinä hyysäät, on riivattu. Neiti Kärkkäinen on tehnyt minulle selkoa sinun toimistasi. Tiedän, että et usko pahoihin henkiin, mutta sairaus syö potilaista pois kaiken inhimillisen ja jotain paha tulee tilalle. Älä katso minua tuolla tavalla! Tiedän, etten ole oikea ihminen tähän tehtävään, en ole koskaan ollut. Nyt sinä olet johtajana, ja tarmokkuudellasi voit laittaa asiat mieleiseesi kuntoon.

Ja minä sain kelvottomuudestani palkaksi tämän rutan.

Matilda taputti sisartaan olalle.

– Kiitos, että jaksoit tähän asti. Diakonissalaitos tarvitsee palkkamme, siksi olemme täällä. Laitoksen työ laajenee ja rakennushankkeet ovat kalliita. Me voimme työllämme auttaa laitosta kasvamaan, jotta se voi auttaa yhä useampia ihmisiä. Sehän on meidän tehtävämme, sinä itse olet minulle sen opettanut. Mutta olet ollut liian lujilla, ja odottelun pitänyt loppua. Sinun on kerta kaikkiaan lähdettävä tutkimuksiin. Nyt menemme levolle. Huomenna aamulla lähdet Helsinkiin. Saavat tutkia sinut Diakonissalaitoksella. Ehkä sinä olet vain yllirasittunut ja selviämme pelkällä säikähdyksellä. Mutta oli mitä oli, tänä yönä me emme kykene tätä asiaa ratkaisemaan, vaan jätämme sen korkeampiin käsiin, sopiiko tämä sinulle?

Matilda saattoi Helmin tämän omaan huoneeseen. Kun hän palasi takaisin, hän lyyhistyi tuoliinsa. Tuntui kuin olisi saanut moukarista iskun. Ikkunasta näkyi vaimea valotuikku muutaman kymmenen metrin päässä pimeän keskellä. Miesten puolella oli hoitaja valvomassa kuolinvuoteen äärellä.

Sellaista se oli täällä. Ei ollut toivoa paranemisesta. Tohtori Alho määräsi lääkettä, mutta vähänpä hän mahtoi lepralle, se oli liian vahva vastustaja.

Lopulta Matilda tokeni sen verran, että kykeni tuttuihin ja toistuviin iltapuuhiinsa, joihin kuului nopea pikkupyökki ja peseytyminen kylmällä vedellä. Hän yritti liikkua

äänettömästi, ettei Siiri heräisi. Tämän puolelta kuului tasainen hengitys. Heillä oli kummallakin hyvät unenlahjat, se oli heidän pelastuksensa. Puoli tuntia myöhemmin Matilda oli jo levolla. Hän siunasi itsensä nopeasti, sammutti valot ja nukahti samassa.

Helmi lähti aamun ensimmäisellä junalla. Hän ei ennen lähtöä halunnut syödä, ei juoda. Hän ei ollut nukkunut yhtään. Matilda sen sijaan oli nukkunut sikeästi aamuyön muutamat haljut tunnit. Hän kykeni nukkumaan millaisissa olosuhteissa tahansa ja hänelle riitti muutaman tunnin uni epämääräisinä vuorokauden aikoina ja sekalaisissa olosuhteissa.

Ville valjasti laitoksen pattijalkaisen kaakin reen eteen, ja kaiken keskellä Matilda ehti huomata hevosen puutteet. Miksi heillä oli käytössä koni, jonka olisi voinut laittaa jo makkaraksi. Hän taputti otuksen takkuista karvaa, ei millään pahalla, et sinä sille mitään mahda, että olet tuommoinen, mutta me tarvitsemme kunnan hevosen.

Hän haki vielä sisältä vällyt, jotka hän oli nostanut yöksi muurin viereen lämpenemään Helmiä varten.

Pakkanen oli ottanut seudun hyytäviin hohtimiinsa. Hän hoputti Helmiä nousemaan rekeen ja sulloutui hetken mieli-johteesta itse viereen. Hän asetteli peitot heidän ympärilleen niin, ettei kylmä pääsisi livahtamaan sisäpuolelle.

Ville asettui pukille ja hevonen ponkaisi liikkeelle. Reki

liukui kevyesti jäisellä tiellä. Pakkaslumi pöllähteli hevosen kavioista, kun otus lämmitessään innostui ja alkoi kiristää vauhtia. Matilda työnsi käsivarren Helmin kainaloon. Tämä oli hänen isosiskonsa, esikuvansa, innoittajansa. Olisiko hän ilman Helmiä koskaan ymmärtänyt, että naisen ei tarvitse jäädä kodin piiriin, on mahdollista säteillä laajemmalti. Elämän voi antaa jonkin paljon itseä suuremman palvelukseen.

Matilda puristi Helmin käsivartta ja painoi hetkeksi kasvat tämän turkishatun korvaläppää vasten. Tuli mieleen lapsuuden rekiretket kirkkoon, onnellinen olotila, kun sai olla turvassa äidin kainalossa, siskot vieressä, isä ohjaksissa. Miten kummallisen eläviä nuo muistot olivat, miten samanlainen hän oli sisimmässään vieläkin, sama pikkutyttö. Hän vilkaisi sisarensa profiilia. Jokin läheisyys oli nyt kadonnut, mutta ehkä se tulisi vielä takaisin, kun olisi kärsitty tämä vaikea aika. Hän taputti sisaren kättä.

– Vienkö kuitenkin terveisiä tohtori Alholle?

– Ei minulla ole hänelle mitään sanottavaa, Helmi sanoi käheästi.

Ville joutui toppuuttelemaan laiskaksi tunnettua hevosta, niin paljon se piristyi kirpakassa ulkoilmassa. Matka sujui joutuisasti.

Juna tuli asemalle täsmällisesti aikataulun mukaan. Jäähyväisten hetki oli tyhjä tila menneen ja tulevan rajalla. Oli niin paljon asiaa, että oli vaikea löytää sanoja, ja aikaa ei ollut pitkiin selityksiin.

– Pidä huolta itsestäsi, Matilda tyytyi lopulta sanomaan.

Helmi torjui enemmän syleilyt taudin tartuntavaaraan vedoten ja vetäytyi nopeasti junaan. Matilda seisoi vielä hetken laiturilla vilkuttamassa. Hänen takanaan hevonen hamuili heinäsäkkiä, jonka Ville oli kaukaa viisaasti ottanut mukaan.

Juna mylväisi lähtiessään liikkeelle, mutta hevonen ei säpsähtänyt, se rouskutti heiniä korvat luimussa kuin kiireessä, aavistaen että kohta tauko päättyisi.

Matilda odotti niin pitkään, että juna oli häipynyt tuis-kuun.

– No, joko mennään, vai koko päiväkö tässä seisoskellaan? Ville kysyi.

Matilda kipusi rekeen. Vällyt olivat jo ehtineet jäähtyä. Häntä hytisytti ja oli outo untelo olo, aivan kuin Helmin tauti olisi tarttunut häneen. Hän tunsi vielä siskon tuoksun viipyilevän rekivaatteissa. Lysoli se oli, häneen oli itseensäkin jo pintymässä sama äitelä tuoksu.

Reki nytkähti liikkeelle, hevonen innostui tajutessaan, että pääsisi takaisin kotitallin lämpöön.

– Sisar Helmi pääsi sitten junaan, Siiri totesi, kun Matilda ripusti palttoonsa naulakkoon saattoreissulta palatessaan.

Matilda vaistosi, että Siiri janosi lisätietoja, mutta hän ei voinut niitä antaa. Mitä vähemmän tästä nyt puhuttiin ja syitä arvailtiin, sen parempi.

Siiri lähti, ja Matilda sulkeutui konttoriin luonnoste-
lemaan sairaalan tilanteesta selvitystä Diakonissalaitokselle.

Oli hyvä, kun saattoi ajatukset panna kouriintuntuviin työtehtäviin, jotka piti hoitaa.

Työskenneltyään ahkerasti muutaman tunnin hän meni henkilökunnan ruokalaan. Hän tervehti työntekijöitä ja ilmoitti mahdollisimman ylskantaan, että sisar Helmi oli joutunut lähtemään sairaalasta saadakseen asianmukaista hoitoa Helsingissä. Ei ollut tiedossa, milloin hän palaisi takaisin tai saataisiin uusi diakonissa tilalle.

– Onko se lepraa, niin kuin huhutaan? miestenpuolen hoitaja Tyni kysyä töksäytti.

– Kuka semmoista huhuilee? Matilda kysyi yllättyneenä.

– Jos se on lepraa, se vaikuttaa meidän kaikkien tilanteeseen. Uskon tässä puhuvani koko henkilökunnan puolesta, Tyni sanoi.

– Sisar Helmi itse epäili, että se olisi lepraa, neiti Kärkäinen sanoi.

Matilda harmistui näistä puheista. Olisi luullut Helmin ymmärtävän mikä piti säästää luottamuksellisiin ja vaitiolovelvollisuuden suojaamiin keskusteluihin.

– Yritetään kumminkin välttää tyhjämpäiväisten huhujen levittelemistä, Matilda sanoi. – Me kaikki tiedämme, että ihoon voi tulla monenlaisia laikkuja, jotka ovat harmillisia, mutta vaarattomia. Helmi pääsee asiantuntijoiden tutkittavaksi ja ilmoitan teille heti, kun saadaan tietää mitä se on, siihen asti meidän kaikkien on vain odotettava kärsivällisesti.

– Mutta entä jos lepra on tarttuvampaa kuin luultiin? Mitä se tarkoittaa meidän kannaltamme!

– Siinä asiassa ei ole tapahtunut minkäänlaista muutosta, Matilda sanoi lujasti. – Kun pidämme huolellisesti kiinni hygieniamääräyksistä vaaraa ei ole. Mitä sisar Helmiin tulee, niin minä kyllä informeraan, kun jotain uutta ilmenee hänen tilansa suhteen. No niin, hyvää päivänjatkoa!

Tohtorin vierailut toivat tuulahduksen suuremmasta maailmasta, tai ainakin vaihtelua sairaalaan eristyneeseen arkeen. Alhossa oli omat puutteensa, kuten kaikkien tietämä taipumus kaappijuoppouteen, mutta potilaat pitivät hänestä. Tohtori ei ollut koskaan tyly eikä kärsimätön, ja humalassa tai ei, hänen kätensä ei vapissut, kun hän kaapi visvaa haavoista ja teki muita pieniä kirurgisia operaatioita helpottaakseen sairaiden oloa.

Alho suhtautui työhönsä kunnianhimoisesti. Hän seurasi alan kehitystä ja odotti kärsimättömästi, että lääketieteellisyys toisi ratkaisun lepraan.

Vastaanottotilat olivat samassa rakennuksessa kuin johtajattaren konttorihuone ja asunto. Hoidettuaan potilasasiat Alho joi hyvin ansaitut kahvit Matildan keittiössä.

Matilda huolehti, että hänellä oli aina jotain tuoretta makeaa kastettavaa, koska Alho piti mausteisista kahvikakuisista. Lahjaa ei tarvinnut kahta kertaa pyytää, hän mielikseen leipoi tohtoria varten. Tohtori puolestaan hoiti korvaukset Lahjan suonikohjut ja vielä kehui, että tällä oli Oriveden

kauneimmat sääret. Pötypuhetta tietenkkin, mutta Lahjaa imartelu virkisti. Tohtori suositteli hänelle myös kuismasta ja arnikista tehtyjä uutteita, vaikka muistutti, ettei niiden tehoa ollut tieteellisesti testattu. Lahja suhtautui hoitoihin uskonnollisella vakavuudella ja vannoi, että oli aina saanut hoidon kaikkiin vaivoihinsa.

Matilda katsoi hienotunteisesti pois päin, kun tohtori lurautti kahvikuppiin pirtua. Elettiin kieltolaki aikaa ja pontikankeitto kukoisti, mutta tohtorilla oli toki omat keinonsa hankkia viinaa mielenpiristykseksi. Talonmiehellekin hän oli kirjoittanut reseptin syntymäpäivälahjaksi.

– Sen verran vain, että nostaa kahvin maun paremmin esiin, tohtori selitti nappailuaan.

Viinan kanssa lotraaminen tuotti monille ihmisille suurta kärsimystä, mutta Matildasta ei silti ollut tullut raittiusaatteen vannoutunutta kannattajaa. Tässä niin kuin monessa muussakin asiassa oli kohtuus parempi suhtautumistapa. Kaikilta se ei toki onnistunut, mutta se oli toinen juttu. Tohtorin tapaan hoitaa potilasasioita hänellä ei ollut huomauttamista.

– Kysyikö sisareni teiltä neuvoa siinä asiassaan? Matilda tiedusteli varovasti.

– Tämä kaikki tuli minulle epämieluisana yllätyksenä, sen voin sanoa, Alho sanoi. Hän päästi pienen huhuilevan ääninähdyn, sillä kahvi oli hiukan liian kuumaa. – En oikein usko mihinkään lepraan, jos totta puhutaan. Mietin, olisiko sisar Helmi niin kiihkeästi eläytyneet potilaiden tilaan, että

on saanut ikään kuin leprasairaana stigmat ruumiiseensa. Hänhän on kovin uskonnollinen, Alho pohdiskeli.

Matilda tiesi Helmin olleen kiinnostunut stigmatisaatioksi kutsutusta ilmiöstä. Helmi oli lukenut kirjankin aiheesta ja siteerannut kirjaa kappalekaupalla pitkissä kirjeissään.

– Joskus ihmisen mieli toimii niin, että se tuottaa fyysisiä vaivoja, Alho selitti. – Olen hyvin kiinnostunut psykoanalyysistä, sen avulla voidaan selittää monia asioita. Ihmisen mieli on ihmeellinen.

– En usko, että sisareni on mielisairas, Matilda tokaisi.

– Sitä en suinkaan tarkoittanutkaan. Hän vain on niin herkkä. Niin altis vaikutteille. Samastuminen potilaisiin, syyllisyudentunteet, kaikki sellainen voi vaikuttaa.

– Mistä te tähän syyllisyudentunteet keksitte? Matilda kysyi, sillä jotenkin se särähti korvaan.

– Unohtakaa, mitä sanoin. Minä olen vanha hölmö. Sai-sinko vielä kupillisen?

Matilda nosti pannumyssyn ja kokeili kannun kylkeä. Hän kaatoi tohtorin kuppiin varovasti, yrittäen välttää poroja. Tohtori nyökkäsi, ja lurautti taskumatistaan hyvin kohtuullisen siivun kahvin joukkoon.

– Jään hieman kaipaamaan sisar Helmiä, vaikka olenkin varma, että te sisar Matilda tulette hoitamaan sairaalan asiat erinomaisesti, tohtori Alho sanoi.

– On varsin luonnollista, että ihmiset tällaisissa olosuhteissa ystäväystyvät ja kiintyvät toisiinsa, Matilda sanoi.

Laitosolosuhteissa oli helppo ystäväystyä, ellei sitten tullut

kehittäneeksi katkeria vihollisuuksia, jotka nekin olivat koko ajan vaanimassa. Laitoksessa oli vaikea pitää etäisiä ja muodollisia välejä. Ystävyydet ja vihollisuudet kehittyivät nopeasti ja niistä muodostui ihmisten välille kestäviä ja voimakkaita sidoksia.

– Toivottavasti mekin voimme olla ystäviä, tohtori Alho sanoi.

– Totta kai.

Helmin lähtö ei unohtunut. Huhut kiersivät. Pian oli vallalla se yleinen käsitys, että Helmillä oli lepra. Tämä aiheutti henkilökunnan keskuudessa paljasta kauhua, johon sekoittui viha laitoksen johtoa ja viranomaisia kohtaan. Heitähän oli selvästi johdettu harhaan väittämällä lepraa taudiksi, jonka tartuntariski olisi vähäinen. Monet ottivat lopputilin, jäljelle jääneiden taakka kasvoi. Matilda etsi uusia ammattitaitoisia hoitajia poislähteneiden tilalle, mutta leprasairaalan eristyneisiin oloihin oli aina vaikea saada henkilökuntaa, ja vielä hankalampaa se oli nyt, kun jutut lepraan sairastuneesta entisestä johtajasta levisivät kuin metsäpalo.

Huhut levisivät nopeasti, mutta kaikki muu sitten tapahtui tuskastuttavan hitaasti: ilmoitusten julkaiseminen ja pyrkijöiden haastattelu. Jos jonkinlaista kulkumiestä kyllä ilmaantui kyselemään ja katselemaan ympärilleen, mutta kunnollisia hakijoita ei löytynyt.

Ja mikä Helmiä sitten oikeastaan vaivasi. Ei siihen tuntunut tulevan selvyyttä. Matilda jopa mietiskeli tohtori Alhon

ideaa stigmatisaatiosta, että olisiko siinä perää. Helmi oli aina ollut vähän yliherkkä. He olivat nuorina lukeneet italialaisen papin stigmoista ja Helmi oli täysin vakuuttunut, että ensimmäinen maailmansotakin oli saatu loppumaan, koska kyseinen pappi oli esitellyt stigmojaan. Matilda taas oli aina ajatellut, että stigmat olivat jonkinlaista hysteriaa. Ehkä ihminen ylikuumenneessa mielentilassaan itse aiheutti nuovammat itselleen. Senhän ei tarvinnut olla tietoinen petos. Ekstaasissa ihminen ei tunne edes kipua.

Ehkä eläytyminen potilaiden asemaan aiheutti psyykkisen tilan, joka nosti paukamat pintaan.

Parempaakaan teoriaa ei ollut löytynyt, sikäli kun hylättiin se ajatus, että kysymys olisi oikeasta leprasta. Matilda yritti omasta asemapaikastaan käsin selvittää Helmin tilannetta, mutta Diakonissalaitokselta ei kerrottu luottamuksellisista asioista edes lähiomaiselle. Helmi itse ei lähettänyt minkäänlaista viestejä.

Ja sitten oli muitakin ongelmia, kuten Aune, murheenkryyni, jota Siiri oli auttanut leningin korjaamisessa. Oli otettu yhdestä saumasta sisään ja päästetty toisesta ja tuloksena olikin ollut varsin istuva vaate, jossa Aune oli esiintynyt edukseen. Vihreä väri oli häivyttänyt kasvojen ihon lievän taudista johtuvan punaisuuden. Aune oli saanut uuden vaatteen mukana paljon huomiota ja sitten innostunut liikaa. Pian hän olikin taas valvovan silmän välttäessä tunkeutunut miesten asuntolaan, ja keikistellyt siellä. Joillakin miespotilailla oli tapana

laukoa säädyttömyyksiä ilman tällaisia provokaatioitakin, ja vierailusta oli seurannut melkoinen käsiryöpy. Sen jälkeen Aune oli karannut kylille ja yrittänyt lyöttäytyä mukaan metsätyömiesten porukkaan. Hänet oli palautettu sairaalaan nimismiehen kyydillä. Kaunis mekko oli rytäkässä revennyt.

Matilda pohti mikä Aunen rauhoittaisi. Hän kyseli tohtori Alholtakin neuvoja. Miksi nuori nainen oli niin levoton ja pahapäinen. Tohtori Alho ei osannut neuvoa, mutta neiti Kärkkäisellä oli vastaus valmiina, vain koppi tynnyttäisi Aunen. Se vaihtoehto ei kelvannut Matildalle.

Matilda otti tavaksi koota hoitajia luokseen keskustelemaan parantolan ajankohtaisista asioista. Hän toivoi siten saavansa puhallettua yhteishenkeä eripuraiseen porukkaan. Kokoon-tumisia oli kerran tai pari viikossa ilta-aikaan ja ne perus-tuivat täyteen vapaaehtoisuuteen.

Koska sairaalan olosuhteet muuten tarjosivat niukasti vaihtelua, henkilökunta ottikin auliisti osaa hänen illanistu-jaisiinsa, Tyni ja Kärkkäinenkin, kaksi isoa kantoa Matildan kaskessa. Ohjelmassa oli laulua ja teen juontia, Siiri lausui runoja ja Lahja esitti arvoituksia. Sitten, kun oli naurettu ja syöty teen kanssa kakkuja Matilda piti pienen kannustavan puheenvuoron, jossa hän kertoili sairaanhoidon haasteis-ta ja yritti innostaa henkilökuntaansa kärsivällisyyteen ja lempeyteen. Hoitajat kyllä kuuntelivat hiljaa, mutta ilmeestä näki, että yhtä hyvin hän olisi voinut vedota Lepran pässiin, jonka tehtävänä oli astua uuhet ja joka joskus aina hoitikin

hommansa kiitettävästi. Mutta jos ei, niin puhumalla sitä ei saanut hommiin.

Uusi potilaskin ilmestyi kolkuttelemaan leprasairaalan ovia. Miekkosella oli mukana saatekirje kotipaikkakunnalta.

Mainittu Juho N. ottanut tavakseen pesiä löysämoraalisten naisten kamareissa ja yrittää siittää äpäriä, jotka jäisivät yhteiskunnan elätettäväksi. Kärssi ihottumasta, jota on syytä epäillä lepraksi.

Matilda huokaisi. Uusia tautitapauksia ilmeni sen verran harvoin, että hän niiden välillä ehti jo vaalia toivetta niiden loppumisesta. Tohtori Alhokin puhui siitä, että väestön elintason kohotessa tauti jäisi lopulta historiaan. Mutta aina he joutuivat pettymään toiveissaan.

Matilda komensi Juhon istumaan aloillaan siksi aikaa, että hänet saataisiin kuvattua. Jokaisesta sairaalaan tulijasta otettiin valokuva pantavaksi arkistoon. Mies oli kolmissakymmenissä, kaikin tavoin vielä hyvävoimainen. Sairaus ei näkynyt suuresti ulospäin. Voisi kai sanoa, että hän oli varsin hauskan näköinen mies. Ei ihme, jos kotiseudun löyhämoraalisia naisia kiinnosti. Kasvot olivat muodoltaan säännölliset, iho tumma, hiukan punakka, vihertävän ruskeat kirkkaat silmät. Suora nenä, ilmeikäs suu. Ihossa näkyi vaaleita tunnottomia laikkuja mutta vain sellaisilla alueilla, jotka jäivät vaatteiden alle.

Alho totesi lepran, se kirjattiin papereihin, ja niin Juho otti paikkansa miesten yhteisössä.

– Olisi inhimillistä, jos saataisiin laki pakkosterilisaatiosta, Alho sanoi Matildalle, kun Tyni oli käynyt hakemassa Juhon saattaakseen tämän miesten osastolle. – Jos kunnan ei tarvitsisi pelätä uusien elätettävien sikiämistä, Juhon kaltaiset miehet voisivat rauhassa toteuttaa omaa luontoaan, ja laitoksessakin se mahdollistaisi lempeämmän lähestymistavan potilaiden keskuudessa ajoittain ilmenevään kiihottuneisuuteen.

– Minä luulen, etteivät asiat ole niin yksinkertaisia, Matilda sanoi. – Juuri ruokottomuutta pitää vastustaa, jos haluaa vastustaa lepra. On muitakin tuhoisia tauteja, tuberkuloosia, rokkoja, ripuleita, jotka leviävät ruokottomuudessa.

– Milloin moralisointi on ketään auttanut? tohtori Alho huomautti.

Tässä he olivat jyrkästi eri kannalla. Tohtori Alho luotti lääkkeisiin ja rokotteisiin, ja hyviä ne olivat Matildankin mielestä, mutta ihmiskunnan pahimpia vitsauksia piti silti vastustaa ennen kaikkea puhtaudella ja elämän kaikkinaisella järjestyksellä ja ryhdikkyydellä.

– Teillä diakonissoilla on kova tarve taistella ihmisluontoa vastaan. Mutta minä luulen, että sen taistelun te tulette joka tapauksessa häviämään, tohtori Alho sanoi.

– Minä en usko, että puhtauden ja järjestyksen rakastaminen ovat mitenkään ihmisluonnon vastaisia asioita, Matilda sanoi. – Ei ihminen ole sika. Ei hänen ole pakko rypeä loassa.

Häntä pitää vain hiukan kasvattaa ja saada hänet ymmärtämään itsekurin merkitys.

Alusta alkaen sairaalassa oli viritelty työtoimintaa. Ne potilaat, jotka pystyivät, tekivät puhdetöitä. Miehet veistelivät, kaivertelivat, sorvasivat. Jotkut punoivat korejakin. Naiset virkkasivat, kutoivat ja kirjoivat. Oli hämmästyttävä nähdä, miten jotkut saivat aikaan kauniita puhdetöitä, vaikka heillä oli tallella vain osa sormista.

Juho otti heti paikkansa talonmiehen apuna ja ryhtyi huolehtimaan polttopuiden ja sytykkeiden pilkkomisesta, mikä oli suuri helpotus, sillä nyt hoitajien aika ei enää mennyt lämmityspuuhiiin. Juho käsitteli kirvestä näppärästi, ja myös teroitti terän, kun alkoi näyttää, ettei se halkaissut riittävän napakasti.

Aune oli tietenkin heti iskenyt silmänsä uuteen asukkiin. Ensin vaikutti siltä kuin Juholla olisi ollut häneen myönteinen vaikutus. Aune rauhoittui. Sen sijaan että olisi levottomana harhaillut ympäriinsä, hän oli poiminut käsityövakasta kesken jääneen kutimen ja neuloi värikkäitä kuvioita sukan varteen. Siihen muodostui sydämiä ja omenoita ja ruutuja. Hän käytteli näppärästi neljää eri väriä ja kuljetteli lankoja niin etteivät ne sotkeutuneet toisiinsa.

– Oletpa taitava käsistäsi, Matilda sanoi iloisena siitä, että saattoi antaa tällaisen palautteen.

Aune jatkoi työtään kuin ei olisi kuullutkaan.

Lattiat oli saatu juuri lakaistua kostealla, ja lysolin katku

leijui huoneissa. Kakluuneissa paloi tulet, potilaat liikuskelivät hiljaisina ees ja taas, ees ja taas. Tauti oli alkanut muuttaa heitä toistensa kaltaisiksi, samat leijonakasvot kaikilla, sama paksu iho, samanlaiset kyhmyt. Matilda huomasi miettivänsä tämäkö olisi Helminkin kohtalo. Hän yritti häätää ajatuksen pois, mutta aina se pulpahti takaisin. Olisiko sisko tuomittu menettämään koko ehjän olemuksensa lepralle, puistattava tulevaisuudenkuva.

Pahoja asioita tapahtui myös hyvillä ihmisillä. Jobistakin Jumala ja paholainen tekivät pelinappulansa. Matilda ei ollut koskaan ymmärtänyt Jumalan toiminnan pelottavaa logiikkaa.

Mutta jos tauti oli pilannut Aunen elämän jo silloin, kun tämä oli vasta lapsi, niin miksi se ei voisi pilata myös Helmin elämää. Tai hänen omaa elämäänsä. Miksi he olisivat tällaisen kirouksen tavoittamattomissa. Ansaitsiko kukaan lepran kaltaista sairautta, ilkeinkään pahantekijä?

Lepra oli kauhistuttava tauti, mutta ihmeellisesti potilaat tyytyivät kohtaloonsa. Kun heille antoi mahdollisuuden, he puuhasivat valittamatta monenlaista hyödyllistä. Jos lysolin tuoksua ei ottanut huomioon, oli tunnelma osastolla melkein viihtyisä.

Lääkärin kansliahuoneesta kuului kolahdus. Matilda vilkaisi kelloa. Hän oli ollut kirjoittamassa seikkaperäistä selostusta saadakseen Diakonissalaitoksen johdon ymmärtämään, että täällä tarvittiin välttämättä lisää diakonissoja. Alhon oli pitänyt lähteä jo ajat sitten.

Seinän takaa kuuluva kolina oli häiritsevää. Matilda meni koputtamaan kansliahuoneen ovelle. Hän kurkisti sisään, kun vastausta ei kuulunut.

Alho oli riisunut lääkärintakin, löysännyt kravattia ja istui pöytänsä takana paidanhihat käärittyinä.

– Tulkaa sisään vain, tohtori Alho sanoi.

Matilda meni huoneeseen ja sulki oven perässään.

Alho kohotti lasiaan. – Maistuuko teille?

– Miksi olette jäänyt tänne juopottelemaan?

– Älkää huolestuko, minä lähden kohta.

Matilda seisoi ovella ja odotti, että tohtori saisi lasinsa tyhjäksi.

– Tietääkö sisar Matilda, että mycobacterium leprae esiintyy luonnossa vain ihmisessä ja kloaakkiirotassa, tohtori

Alho sanoi hetken kuluttua.

– Enpä voi sanoa tienneeni, Matilda sanoi.

Hän mietti, mikä sellainen rotta mahtoi olla, vaikka rotta kuin rotta, suoraan sanoen häntä eivät sellaiset tuholaiset kiinnostaneet.

– Minä seuraan tieteellistä keskustelua ja odotan tietoa läpimurrosta, joka toisi tulevaisuutta ja toivoa leprasairaiden elämään, siinä yhteydessä tuli ilmi tämäkin outo yhteensattuma, tohtori Alho sanoi.

Matilda nyökkäsi.

– Lepra riistää uhriltaan kasvot, tohtori Alho jatkoi. -- Muuttaa ne sinipunerviksi, lyö täyteen haavoja. Kun tauti etenee, uhrin äännelevät valittaen lapsen tavoin. Heidän kätensä koukistuvat, kynnet putoavat ja sormentyngät valuvat vihreää visvaa. He aistivat suorastaan pelottavan tarkasti mitä heistä ajatellaan ja pahoittavat mielensä, jos me käännämme kasvomme inhoten pois. Onko sisar Matilda huomannut tämän?

– Olen huomannut, että olette ottanut leprasairaiden hoidon sydämenasiaksenne, Matilda sanoi. – Minä kunniotan sitä. Mutta teidän ei pitäisi nyt juoda enempää. Kenenkään asiaa ei auta, että te vellotte humalapäissänne ikävissä asioissa.

– Ihminen ja kloaakkirotta. Sillä tavalla on teidän hyvä ja kaikkivaltias Jumalanne asian säätänyt. Muissa luomakunnan olennoissa ei lepra esiinny. Mitä sanoo siihen sisar Matilda?

Mies katseli häntä räystäsmäisten kulmakarvojensa alitse, ja keinutteli tuolissaan.

– Olisikohan teidän syytä lähteä nyt, Matilda sanoi vähän tiukempaan sävyyn.

– Kyllä minä menen. Mutta toivoin, että sisar Matilda sitä ennen osaisi kertoa minulle oikeaoppisen näkemyksen ihmisen ja kloaakkirotan kohtalonyhteydestä. Miksi hyvä Jumala ylipäättään on luonut leprabasillin.

– En valitettavasti osaa sanoa.

– Ei osannut sisar Helmikään, tohtori Alho sanoi. – Sisar Helmi, helmi naisten joukossa. Aito helmi. Mutta tiedätkö, millaisia aidot helmet ovat? Niitä pitäisi käyttää. Niiden pitäisi saada säännöllisesti levätä ihmisen iholla, siten ne säilyvät kauniina. Jos niitä pitää piilossa, ne menettävät hohtonsa. Sellaisia ovat helmet. Siis aidot helmet. Sellaiset, jotka on kaivettu esiin elävien simpukoiden lihasta. On väärin, jos kaunis helmi makaa laatikossaan käyttämättömänä.

– Menkää kotiin, ja nukkukaa päänne selväksi, Matilda sanoi, hän alkoi jo ärtyä.

– Me olemme sokean sattuman pelinappuloita. Miten te ette sitä huomaa arvoisa sisar Matilda, vaikka ette te ole tyhmä ihminen. Kuten ei sisarennekaan. Universumi ei välitä meistä, tohtori Alho mutisi.

Alho hörppäsi lasinsa tyhjäksi, nousi vähän horjahdellen.

– Kyllä minä menen, ei tarvitse hermostua.

Hän pukeutui ja lähti kättään heilauttaen.

Tohtori Alho oli mitä hienoin herrasmies, sydämellinen, herkkä ja huomaavainen, mutta vahva humala ei sopinut hänelle sen paremmin kuin muillekaan maailman ihmisille. Matilda toki ymmärsi ilman tohtoriakin, että leprabasillin, kloaakkirotan ja ihmisen kohtalonyhteyteen kätkeytyi pelottava mysteeri. Hän oli uransa aikana joutunut useinkin kysymään, onko ihmisen toivo turha. Ehkä Jumalaa ei ole. Silloin kärsimyksellä ei ole tarkoitusta eikä elämällä merkitystä, ainakaan jos ihminen ei itse sitä kykene luomaan. Kaikki alkoi sattumalta, ja nyt me vain kärsimme täällä, sitten kuolemme ja unohdumme, eikä oikeudenmukaisuus koskaan toteudu.

Päiväkirjaansa Matilda kirjoitti illalla ennen nukkumaanmenoa:

Tohtori Alho ei tiedä, että olen viettänyt aikaa hengellisessä erämaassa ja saanut oman annokseni Jumalan poissaoloa jo ennen kuin tulin Lepraan. Olen nähnyt myös ihmisen hyvyyden kuolevan. Ajatus Jumalan poissaolosta ei tuo minulle lohtua eikä vapauta minua.

Lumet sulivat huhtikuussa, toukokuussa lehdet puhkesivat puihin ja yhtäkkiä oli kesäistä ja leppeää eikä Matilda ymmärtänyt, miten sekin oli päässyt tapahtumaan. Eikö se ollut aivan äsken, kun hän oli saapunut tänne talven pakkasten ja pimeän keskellä?

Viikot ja kuukaudet olivat vierineet, mutta Diakonissalaitos ei ollut vielä lähettänyt uutta diakonissaa Helmin tilalle. Hoitajat tekivät täysiä päiviä.

Katsellessaan konttorinsa ikkunasta Matilda huomasi, että Juho oli ryhtynyt leikkaamaan talon kulmalla kasvavaa omenapuuta. Työ olisi pitänyt tehdä jo aikaisemmin keväällä, mutta hyvä kun edes nyt. Hänen ei tarvinnut puuttua työn kulkuun, mies napsi leikkurilla pois juuri oikeat oksat. Hän näytti tavoittelevan matalaa, sateenvarjomaista muotoa.

Matilda huomasi, että miehellä oli jalassaan Aunen kutoamat kirjoneulesukat. Mutta ei kai siinä mitään väärää ollut. Potilaita ei ollut kielletty antamasta lahjoja toisilleen.

Rakas sisareni

Minä kirjoitan sinulle kirjeitä, mutta sinä et vastaa niihin.

Diakonissalaitokselta kerrotaan, että sinä olet uupunut. Kaikella kunnioituksella, kuka meistä ei olisi uupunut?

He pitävät minua täydessä pimennossa. Sinunko tahdosta-si? Emmekö me ennen jakaneet kaiken? Enkö ole sinun kasvinkumppanisi, uskottusi, enkö?

Tahtoisin vain tietää, miten sinä nyt voit, onko jo saatu selvyyttä, sen vain tahtoisin kuulla. Ihmiset odottavat tietoa, piinaavat minua kysymyksillään. Uhkaavat, että ottavat lopputilin, jos eivät saa varmuutta leprakysymykseen.

Ja sitten ihan toinen asia. Miten sinä pärjäilit tohtori Alhon kanssa? Joskus hän jää kansliahuoneeseen ryyppäämään. Teki varmaan sitä sinunkin aikanasi. Mutta hyvä lääkäri hän on, siitä ei ole kahta kysymystä.

Ennen kaikkea minä kannan huolta sinusta rakas sisareni. Sinä olet aina ajatuksissani.

Tuntuu niin väärältä, että sinä olet joutunut tuollaiseen

pinteeseen. Ymmärräthän, että haluaisin auttaa sinua, enkä pelkästään sen vuoksi, että haluaisin sinun palaavan Lepraan.

Matilda-sisaresi

Matilda nousi jaloittelemaan. Kirjoittaessa mieli oli mennyt varjoisaksi, kun ajatukset olivat lähteneet väärille urille. Onneksi oli iltapäiväkahvin aika ja tänään juhlittiin Hilman syntymäpäivää. Matilda lähti onnittelukäynnille. Hilman valoisa olemus kevensi hänen oloaan. Jokin järki ja mieli oli koettelemuksissakin, jos niihin pystyi suhtautumaan Hilman tavalla, vailla katkeruutta, tyytymisen osaansa ja iloiten niistä pienistä hyvistä hetkistä, joita karuun ja rajoitettuunkin elämään sisältyi.

Ikävä kyllä Hilman kunto oli viime aikoina heikentynyt. Potilas itse ei valittanut, mutta urheaa kärsimystä oli tuskallista seurata.

Väki oli jo kokoontunut ruokasaliin. Laulettiin onnitte-lulaulu, sitten vietettiin niin iloinen kahvihetki kuin niissä olosuhteissa oli mahdollista. Hilma ei pystynyt omin voimin hakemaan kakkua, mutta Siiri vei hänelle annoksen ja syötti häntä kärsivällisesti. Hilma kehuu, että oli maukasta, mutta ei hän paljon jaksanut.

Potilaat piristyivät, kun saivat kahvia ja makeita leivonnaisia. Jotkin asiat elämässä olivat yksinkertaisia. Tohtori

Alhokin saapui onnittelemaan, kuten hänellä oli yleensä tapana.

– Miten se Hilma on nyt voinut? Onko paha raiste ja pakotus jäsenissä? tohtori kyseli.

– Kyllä sen kestää, kun on siihen tottunut.

Kahvikekkerien jälkeen tohtori ehdotti Matildalle lyhyttä kävelyä Lepran ihanassa puutarhassa.

He lähtivät katsomaan, miten puutarhatyöt etenivät hyötykasvitarhassa. Kuulosti ehkä ankaralta, mutta sairaita ei kannattanut makuuttaa. Tyhjän ajanvieton määrä piti rajoittaa minimiin. Jokaisen piti saada kokea olevansa tämän yhteisön hyödyllinen jäsen. Huonokuntoisistakin potilaista oli moninaiseen aherrukseen, kun heille antoi siihen mahdollisuuden.

Tohtori käänsi selkänsä kasvimaalla työskenteleville, haapuili povitaskusta taskumatin ja otti siitä hörpyn, hyvin pienen ja pidättyväisen.

– Maistuuko?

Matilda huitaisi torjuvasti.

– Elämä sairaalassa on raskasta, tohtori sanoi. Matilda myönteli.

– Kukaan ei ole kiinnostunut tekemisistämme täällä jumalan hylkäämässä maailmankolkassa niin kauan kuin leprasairaat eivät juokse kylillä, tohtori Alho jatkoi. – Helmi noudatti Diakonissalaitoksen epäinhimillisiä sääntöjä, vaikka kukaan ei ollut vahtimassa. Kun meitä katsotaan avaruudesta käsin, emme ole yhtään merkityksellisempiä kuin muurahaiset.

– Onhan niilläkin paikkansa ja merkityksensä luonnonjärjestyksessä, Matilda sanoi.

Potilaat liikkuvat hitaasti rivien välissä, porkkanoiden harvennus oli jo meneillään. Välillä näytti siltä kuin ei olisi tapahtunut mitään, kuin he vain olisivat unohtuneet sinne selät luokille taipuneina, mutta sitten käsi heilahti ja rikkaruohomytty lensi ämpäriin.

Tomaatit kasvoivat vauhdikkaasti kasvihuoneissa, joiden ilma oli lämmin ja kostea ja tuoksui väkevästi mullalle. Pari naista hoivaili taimia, tohtori vaihtoi heidän kanssaan muutamana leppoisan sanan, Matilda puolestaan käski ankarammin taitella pois varkaat. Taimen ei pitänyt olla rehevä, sen ei pitänyt käyttää voimiaan lehtien kasvattamiseen vaan ryhtyä tuottamaan hedelmää mahdollisimman varhain.

– Ei saa olla niin hentomielinen, hän opasti. – Pitää ankaralla kädellä karsia versot pois, katsokaapas näin.

Kasvihuoneelta johti varjoisa polku metsään. Oli todellakin kesä. Kun he pääsivät puiden siimekseen Matilda kääri tohtorista piittaamatta leninkinsä hihat ylös ja tarkasteli käsivarsiaan. Diakonissa ei olisi oikeastaan saanut tehdä niin muuten kuin jotain vaativaa hoitotointa suorittaessa. Ylös käärityt hihat antoivat huolimattoman vaikutelman ja ryppivät vaatteen.

Puiden kirpeä pihkantuoksu leijui vastaan, kun he pysähtyivät katselemaan yläöksällä keikkuvaa oravaa. Se oli virkeä ja vapaa, kiipeili helpon oloisesti ylös ja alas ja loikki puusta toiseen. Polku vei syvemmälle metsään. Matildan

silmät liikkuvat puustossa, hän teki arvioita sen laadusta. Täältäkin kelpaisi vähän kaataa. Hän painoi paikan mieleen. Lepran rakennukset nielivät kymmeniä motteja polttopuuta talven aikana ja enimmäkseen se kaadettiin omasta metsästä. Kun potilaat olivat mukana töissä, säästettiin pitkä penni. Kaikessa hiljaisuudessa hän sai rahoista aina jotain laitettua sivuun Diakonissalaitokselle.

Linnut livertelivät latvuksissa. Jokin hänessäkin puhkesi lauluun. Innokas peippo valmistautui laittamaan pesää. Luoja on katsonut aiheelliseksi panna luotuihinsa tuon vietin. Kaikki olivat siinä touhussa yhtä innokkaita, hiiret, myyrät, peipot, varpuset, ihmiset. Kaikki halusivat synnyttää uutta elämää.

Edestäpäin kuului ihmisääniä. Joku siellä läiskytti vettä, toinen kirkui. Lammessa uinti oli jyrkästi kielletty, mutta aina säännön noudattamista ei jaksanut valvoa. He hiipivät lähemmäksi ja piiloutuivat kiven taakse katselemaan. Kaksi tummaa päätä pomppi kuin isot kohot päilyvävetisen lammen pinnalla. Vaaleat sormet läpsyttivät vettä ja jalat molskahtelivat, tekivät veteen pyörteitä. Ulpukanlehtien vaaleanvihreät läiskät kimalsivat auringossa ja sukelsivat välillä hetkeksi pinnan alle uimarien tieltä.

Pariskunnan vaatteet lojuivat rannalla. Aune oli omat vaatteensa taitellut rantakiven päälle. Juhon pöksyt oli ripustettu männyn oksaan ja ohut ruudullinen paita liehui vieressä.

Tohtori laski käden Matildan käsivarrelle.

Matilda oli jollakin tavalla hetken vanki. Kesäinen päivä, leprasairaiden lapsenomainen ilo salaisesta uintiretkestä. Hänen paljaat käsivartensa, tohtorin kosketus. Ja pitkä välimatka Diakonissalaitokseen, jossa ei muutenkaan kovin hyvin ymmärretty olosuhteita, joissa hän joutui työskentelemään.

Aune ja Juho uivat toistensa lähelle ja sitten vetäytyivät kauemmaksi, sukeltelivat ja polskuttelivat. Matilda ei ollut arvannut kummankaan osaavan uida, ei varsinkaan Aunen.

Olen päästänyt asiat liian pitkälle, hän ajatteli.

Tohtori puristi hänen käsivarttaan ja kuiskasi: haittaako tuo mitään.

Mies- ja naispotilaat saivat tavata toisiaan ainoastaan Matildan luvalla. Lammessa uiminen ei missään nimessä ollut sallittua. Kaksi sääntöä oli rikottu samalla heilahduksella. Mutta tällaisena alkukesän hehkuvana päivänä, kun lammen vesi oli vielä kylmää ja välkkyväistä, hänen teki mieli antaa olla. Oli täällä ennenkin harrastettu salauintia. Lepratautisten nauru metsän siimeksessä vähän kuin lumosi hänet, se oli vallattomien lapsukaisten ilonpitoa vailla ainuttakaan pahaa aikomusta.

Hän perääntyi ja lähti polkua takaisin päin. Tohtori seurasi häntä. Taas kuului puhetta, parantolan suunnasta oli tulossa lisää väkeä. Matilda poikkesi pois polulta ja suuntasi umpimetsään, tohtorin askelet seurasivat. Maasto muuttui vaikeakulkuiseksi ja hikoillen hän hyppeli mättäältä toiselle vältellen juuria ja oksankarahkoita.

Vielä muutama vuosi sitten hän oli ollut vikkelä jaloistaan, eikä hän vielääkään tuntenut itseään vanhaksi, mutta enää hän ei ollut yhtä notkea kuin nuorena. Hän asteli riipeästi, kunnes ihmisten äänet olivat lakanneet kuulumasta.

– Hyvänen aika sisar Matilda, kylläpä te olette vikkelä, tohtori Alho puuskutti.

Venevajan vaiheilla he törmäsivät Oivukkaan, jolla oli talo asemalle vievän tien varrella tumman kuusikon keskellä.

– Tervepä terve! Alho sanoi iloisena nähdessään tutun miehen. – Kylläpä täällä nyt vilisee väkeä.

– Minä vaan katselen, että miten on mustikan kukinta onnistunut, Oivukka mumisi oudon välttelevästi ja jatkoi matkaansa jäämättä vaihtamaan kuulumisia.

Matilda tarkasteli aluskasvillisuutta, mutta ei nähnyt ensimmäistäkään mustikanvarpua. Vähän matkan päässä havujen seasta nousi savukiehkura.

– Palaako tuolla jokin? hän ihmetteli.

– Jospa annamme sen vain olla, Alho sanoi.

Matilda meni kuitenkin katsomaan eikä yllättynyt nähdessään huonosti kätketyn pontikkatehtaan kahden samaloituneen kiven muodostamassa suojoassa. Vai semmoista mustikankukintaa täällä seurattiin.

Hän katseli pannua hetken ja lähti Oivukan perään. Alho sen sijaan oli kyllästynyt loikkimaan metsässä ja sanoi palaavansa sairaalaan.

Matilda löysi Oivukan ulkorakennuksensa takaa pätkimässä vesurilla kuusen oksia.

– Omaksi tarpeeksi minä sitä vain teen, mitä se kenellekään kuuluu, Oivukka sanoi ennen kuin Matilda oli ehtinyt sanoa mitään.

– Mitäs Oivukka ottaisi yhdestä pienestä pullosta, Matilda kysyi. – Talvea varten uuttaisimme vähän likööriä ja yskänrohtoja.

– Vai semmoista peliä, Oivukka ilahtui. Hän oli hyväntah-
toinen ukkeli, joka auliisti toimitti sairaalaan ruokatarpeita,
toi sisälle asti eikä kyninyt viimeistä hintaa. Matilda kyllä
huolehti siitä, että maidosta ja jauhoista maksettiin reilusti.

– Teille annan lahjaksi.

Oivukka katosi hetkeksi liiteriin ja tuli hetken päästä ta-
kaisin lituskan pullon kanssa. Matilda livautti sen esiliinan
taskuun.

Pontikkapullo tuntui painavalta, kun Matilda askelsi rei-
pasta tahtia kohden sairaalaa.

Hän kääri hihat alas, napitti hihansuut ja meni keittiölle.

– Tässä olisi sinulle vähän viinaa, jos haluat tehdä niitä
yrtilikööreitäsi, hän sanoi, ja laski pontikkapullon pöydälle.

– Herranjestas, mistä tämä on peräisin! Lahja sanoi ilah-
tuneena.

– Älä kerro, että minulta sait. Älä ylipäättään puhu kenel-
lekään. Tee vaan se liköörisi. Kohta on taas syksy, ja kaikilla
on yskää.

Illalla, päivän kaikkien vaiheiden jälkeen Matilda seisoi
huoneensa hiljaisuudessa ja katseli ikkunasta avautuvaa

maisemaa. Miten pääsisi sellaisten asioiden pohtimisesta, joiden ratkaiseminen oli mahdotonta. Levottomuus, jonka hän oli tuntenut lepatuksena rintalastan alla, oli muuttumassa ahdistukseksi. Jokin puristi hänen kylkiluitaan kasaan.

Huoneeseen lentänyt kärpänen napsutteli ikkunaa. Hän katseli sitä hetken ja tarttui sanomalehteen aikoen huitaista itikan hengiltä. Se aloitti kiivaan pörräyksen ja sinkoili ikkunanpuitteita päin.

Hän avasi ikkunan ja ohjasi verhon avulla kärpäsen ulos. Se surahti taivaalle kuin kipinä. Ulkoa kantautui käen kukunta jostain kaukaisuudesta. Hän ei enää välittänyt laskea kukuntojen määrää, mutta jätti ikkunan raolleen. Pehmeä ilmavirta kosketti kasvoja, ja käki jatkoi kukkumistaan.